

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wrocław, dnia 19 kwietnia 2023 r.

Poz. 2575

Podpisany przez:
Agnieszka Augustynowicz
Data: 19.04.2023 12:16:23

UCHWAŁA NR LIX/361/23 RADY MIEJSKIEJ W NIEMCZY

z dnia 31 marca 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Niemcza na lata 2023 – 2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r., poz. 40) oraz art. 87 ust. 3 i 4, ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 840), po uzyskaniu pozytywnej opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu Delegatura w Wałbrzychu, Rada Miejska w Niemczy uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Niemcza na lata 2023 - 2026” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Niemcza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej w Niemczy:
Andrzej Osipowicz

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/361/23

Rady Miejskiej w Niemczy z dnia 31 marca 2023

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

SPIS TREŚCI	
1. WSTĘP.....	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	12
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	15
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	19
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	19
5.1.a Dokumenty o charakterze strategicznym	19
5.1.b Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy	21
5.1.c Inne dokumenty	24
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	25
5.2.1. Zarys historii obszaru gminy	26
5.2.2. Krajobraz kulturowy	28
5.2.3. Zabytki nieruchome	30
5.2.4. Zabytki ruchome	34
5.2.5. Zabytki archeologiczne	35
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	35
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne	36
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	36
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	37
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	38
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	38
7. Założenia programowe	40
7.1. Priorytety programu opieki	41
7.2. Kierunki działań i Zadania programu opieki	41
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	43
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	44
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	45
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	51
12. Aneksy	52

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

1. WSTĘP

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Niemcza jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie Gminy Niemcza oraz sporą ilość obiektów posiadających wartości zabytkowe Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania Gminy Niemcza, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Niemcza są przepisy wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 840). Ustawa ta wprowadziła obowiązek sporządzania przez gminy gminnych programów opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 wymienionej ustawy, prezydent, burmistrz lub wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Gminny program opieki nad zabytkami jest uchwalany przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program ogłaszany jest w dzienniku urzędowym województwa.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła główne cele gminnych programów opieki nad zabytkami, do których należą:

- ❖ uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- ❖ zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- ❖ wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- ❖ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- ❖ określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- ❖ podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem uzupełniającym w systemie planowania. Wyznacza cele i określa instrumentarium służące do ich osiągnięcia.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, z 2009 r., Nr 114, poz. 946.)

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. 2022, poz. 840).

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt.1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt.1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;

2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;

3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;

4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;

5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art. 6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejże ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- a) krajobrazami kulturowymi;
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
- c) dziełami architektury i budownictwa;
- d) dziełami budownictwa obronnego;
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- f) cmentarzami;
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2393);
- f) instrumentami muzycznymi;
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- b) cmentarzyskami;
- c) kurhanami;
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U z 2023 poz. 40) art. 7 ust. 1 pkt. 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 503, z późn. zm.).

Na mocy ww. ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4)
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4),
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2351 z późn. zm.)

Przepisy ww. ustawy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;

2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;

3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 30a, 30b, 31, 31a ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. W zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 916 z późn. zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1, park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.)

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 70.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 194)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ❖ Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 385),
- ❖ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),
- ❖ Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 164),
- ❖ Ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (tj. Dz.U. z 2015 poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- ❖ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (tj. Dz. U. z 2021 poz. 56) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,
- ❖ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 poz. 81),

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Niemcza, jest zgodny z strategicznymi celami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, które zostały określone w dokumentach wymienionych poniżej.

4.1. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTEKAMI NA LATA 2019-2022

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w art. 86, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Celem głównym Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. w odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbałość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjały rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.) i są nadal aktualne. Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Niemcza opiera się na założeniach Krajowego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022, Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030 oraz Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 z uzupełnieniem

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Założenia ww. dokumentów krajowych, ich cele, podział odpowiedzialności i założenia mają wprost przełożyć merytoryczną zawartość programu dla Gminy Niemcza.

4.2.RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DO ROKU 2030

Dokument został przyjęty uchwałą nr L/1790/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 września 2018 r. Strategia wytycza cele i kierunki rozwoju regionu, prezentuje potencjał Dolnego Śląska i określa wspólną płaszczyznę działań poszczególnych regionów.

Wizję przyszłościowego rozwoju regionu określono jako: Dolny Śląsk 2030 regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym. Jej osiągnięciu służyć będzie realizacja celu nadrzędnego, którym jest harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności.

Wśród przyporządkowanych mu pięciu celów strategicznych znalazł się cel nr 4 związany z ochroną dziedzictwa kulturowego: „Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.”

Zgodnie ze Strategią na terenie województwa dolnośląskiego obserwuje się dużą różnorodność form krajobrazu oraz bogactwo dziedzictwa kultury materialnej. Większość miast Dolnego Śląska posiada historycznie wykształcony układ przestrzenny z obiektami zabytkowej zabudowy. Występują tu także miejscowości uzdrowiskowe z obiektami zdrojowymi oraz charakterystyczną zabudową sanatoryjno-pensjonatową. Cechą odróżniającą Dolny Śląsk od większości regionów Polski jest występowanie w jednej miejscowości kościołów obu wyznań –katolickiego i protestanckiego.

Ogólna liczba obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków wynosi 49245, w tym 8452 to zabytki nieruchome (1.miejsce w Polsce), 1492 stanowiska archeologiczne (1. miejsce w Polsce) i 39301 zabytków ruchomych (2. miejsce w Polsce). W strukturze zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków największe ilościowo grupy stanowią obiekty mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze (2206), obiekty architektury sakralnej (1477) i rezydencjonalnej (775) oraz obiekty użyteczności publicznej (669). W ewidencji zabytków znajduje się 100449 zabytków architektury i budownictwa oraz ich zespoły, parki i cmentarze (w tym 7,5% wpisanych do rejestru), 342układy urbanistyczne (w tym 39% wpisanych do rejestru zabytków), 1 993 układy ruralistyczne (w tym 0,5% wpisanych do rejestru zabytków), 2 523 obszary ochrony archeologicznej (w tym 2 obszary wpisane do rejestru zabytków), 39301 stanowisk archeologicznych (w tym 4,7% wpisanych do rejestru zabytków).Na Dolnym Śląsku występuje 11 obiektów i zespołów zabytkowych o wybitnych wartościach artystycznych i historycznych, posiadających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego kraju, które objęte są ochroną prawną w formie wpisu na krajową listę Pomników Historii.

Strategia jako mocne strony regionu w obszarze kultury wskazuje duże nasycenie obiektami zabytkowymi, przy jednocześnie zdiagnozowanym problemie częstej modernizacji zabytkowych obiektów bez poszanowania znaczenia i wartości zabytków oraz znacznej dewastacji zabytkowych obiektów. Problem ten przełożył się na cele Strategii w tym obszarze:

Cel strategiczny: 1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Cel operacyjny: 1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich

Przedsięwzięcia strategiczne: 1.4.3. Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury.

Cel strategiczny: 4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturalnego, Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego.

Przedsięwzięcia strategiczne 4.4.6. Wsparcie zagospodarowywania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO na lata 2021 -2024

Program opieki nad zabytkami jest podstawowym instrumentem kształtowania długookresowej polityki w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami w województwie dolnośląskim. Należy do grupy programów realizujących strategię województwa i w związku z tym stanowi dokument wykonawczy do „Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”

W ramach Programu zdefiniowano następujące cele:

Cel 1: Zintegrowane zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.

PRIORYTET 1: Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem zabytków w województwie dolnośląskim

Działanie 1: Wsparcie dla opracowania dokumentacji konserwatorskiej, technicznej, architektonicznej dla obiektów zabytkowych wymagających podjęcia działań ratowniczych.

Działanie 2: Wsparcie dla obiektów i zespołów zabytkowych ubiegających się o wpisanie na listę pomników historii, listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz natworzenie parków kulturowych.

Działanie 3: Wytypowanie obiektów do nadania Znak Dziedzictwa Europejskiego

Działanie 4: Prowadzenie i aktualizowanie zbiorów danych przestrzennych i zasobów cyfrowych dotyczących obiektów zabytkowych

PRIORYTET 2: Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem i użytkowaniem zabytków.

Działanie 1: Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa.

Działanie 2: Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa.

Działanie 3: Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Działanie 4: Wspieranie działań związanych z dostosowaniem obiektów dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Działanie 5: Wspieranie poprawy efektywności energetycznej obiektów zabytkowych wraz z wymianą źródeł ciepła na zero-lub niskoemisyjne.

PRIORYTET 3: Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego

Działanie 1: Stymulowanie opracowywania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz Gminnych Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim.

Działanie 2: Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.

Działanie 3: Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych

Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021 -2024, w odniesieniu do Gminy Niemcza wskazuje na następujące obiekty, zawarte w wykazie zabytków o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, opracowanym przez dolnośląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków:

(stan na 27 kwietnia 2021r.)

Park (arboretum) w Wojślawicach - o wartościach ponadregionalnych

Gola Dzierżoniowska, Niemcza, Dwór wraz z parkiem - o wartościach regionalnych

Niemcza Miasto, z zabudową mieszczańską, relikтами zamku i murami obronnym - o wartościach regionalnych

Przerzeczyn-Zdrój, Niemcza, Kościół par. pw. Najświętszej Marii Panny - o wartościach regionalnych

Wilków Wielki, Niemcza, Dwór - o wartościach regionalnych

Wśród zagrożonych zabytków architektury, budownictwa, parków i cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków opracowanego przez dolnośląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, z terenu Gminy Niemcza znalazły się: (stan na 31 grudnia 2020r)

Niemcza kamienica, Rynek

Niemcza-Piotrkówek budynek mieszkalno –gospodarczy w zespole pałacowo-folwarcznym

Niemcza-Piotrkówek budynek mieszkalno–gospodarczy w zespole pałacowo-folwarcznym

Niemcza-Piotrkówek wieża ciśnień w zespole pałacowo-folwarcznym

Przerzeczyn-Zdrój kaplica, ul. Zdrojowa obok nr 24

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO (2020)

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Dokument został przyjęty uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r. opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 czerwca 2020 r. pod poz. 4036. Dokument ten określa cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa, ustala priorytety polityki przestrzennej województwa i kierunki polityki przestrzennej dla obszarów problemowych.

Jako jeden z celów strategicznych rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego wyznaczono ochronę dziedzictwa kulturowego - cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu, Kierunek 2.2. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

Zgodnie z Planem najważniejszym zadaniem w tym obszarze jest poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz historycznie ukształtowanych miejskich założeń przestrzennych, które pilnie wymagają podjęcia prac ratowniczych. Konieczne jest utrzymanie wartości historycznych świadczących o tożsamości i indywidualnych cechach założeń urbanistycznych, takich jak układ przestrzenny z centralnie usytuowanym rynkiem i dominującymi obiektami, ratuszem, kościołem oraz kwartałami mieszczańskiej zabudowy.

Plan zawiera postulaty skierowane do gmin obejmujące min.:

Uwzględnianie założeń „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego” w gminnych programach opieki nad zabytkami w celu skoordynowania działań w sferze ochrony zabytków.

Wskazywanie w dokumentach planistycznych obiektów i obszarów, które powinny uzyskać ustawową formę ochrony zabytków (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków).

Realizacja regionalnych szlaków turystycznych oraz powiązanie ich z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi gmin z wykorzystaniem systemów lokalnych szlaków turystycznych.

Gmina Niemcza uwzględnia ww. postulaty w dokumentacji tworzonej na szczeblu gminnym oraz w przedmiotowym Programie.

PONADLOKALNA STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI DZIERŻONIOWSKIEJ 2030

Podstawę prawną opracowania dokumentu Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Aglomeracji Dzierżoniowskiej do 2030 roku stanowi art. 10g. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40), zgodnie z którym sąsiadujące gminy, powiązane ze sobą funkcjonalnie, mogą opracować strategię rozwoju ponadlokalnego będącą wspólną strategią rozwoju tych gmin w zakresie ich terytorium. Strategia rozwoju ponadlokalnego jest opracowywana z udziałem powiatu, jeżeli w jej opracowywaniu uczestniczą wszystkie gminy z terytorium tego powiatu.

Ponadlokalna strategia zdefiniowała m.in.:

OŚ 1. TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA I KULTURA

Cel strategiczny 1: Aglomeracja Dzierżoniowska atrakcyjna turystycznie, rekreacyjnie, sportowo i kulturalnie

Priorytet 1.4. Utrzymanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Priorytet inwestycyjny: Utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym

Główne kierunki działań w obszarze dziedzictwa kulturowego, wskazane w Strategii skupiają się na ochronie historycznych układów przestrzennych oraz eksponowaniu obiektów posiadających walory kulturowe i historyczne, szczególnie wpisanych do rejestru zabytków.

Gminny Program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2030, Programu Opieki Nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2021 -2024, Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego (2020) oraz Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Aglomeracji Dzierżoniowskiej 2030 poprzez zgodność założeń z celami strategicznymi oraz przedsięwzięciami strategicznymi, które mają doprowadzić do poprawy stanu dziedzictwa kulturowego, zawartych w ww. dokumentach na szczebla wojewódzkiego i regionalnego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1.RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY (ANALIZA DOKUMENTÓW PROGRAMOWYCH GMINY)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Niemcza wykazuje zgodność z celami wszystkich gminnych dokumentów strategicznych.

5.1.A DOKUMENTY O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM

STRATEGIA ROZWOJU GMINY NIEMCZA NA LATA 2021 – 2030

Strategia Rozwoju Gminy Niemcza to kluczowy dokument programowania rozwoju lokalnego, stanowiący zapis misji i wizji rozwoju Gminy wraz z etapami jej realizacji, czyli określonymi celami strategicznymi. Strategia Rozwoju stanowi długookresowy plan działania, wyznacza kierunki i priorytety działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych.

Głównym celem opracowania Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2021-2030 jest zaplanowanie, a następnie konsekwentne realizowanie działań, zmierzających do zapewnienia jej harmonijnego rozwoju. Zadaniem ujętym w ramach dokumentu strategicznego jest realistyczne zaprogramowanie rozwoju Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem wszystkich zasobów i atutów, które Gmina Niemcza posiada.

Strategia zakłada że polityka przestrzenna gminy powinna skupiać się na kilku zasadniczych aspektach związanych z potencjałami obszaru. Rekomendacje dla polityki przestrzennej brzmią następująco:

Priorytetyzacja działań w zakresie opracowania kompleksowych dokumentów planistycznych w postaci studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Kontrolowany proces urbanizacji w mieście Niemcza – opracowanie i aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego począwszy od obszarów cechujących się najintensywniejszymi zmianami użytkowania.

Kontrolowany proces rozwoju zabudowy na terenach wiejskich – opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego począwszy od obszarów cechujących się najintensywniejszymi zmianami użytkowania.

Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią – w szczególności w zakresie przeznaczania terenów pod zabudowę mieszkaniową poprzez zapobieganie antropopresji na terenach cennych przyrodniczo.

Wielowymiarowy rozwój społeczno-gospodarczy – oparty na procesach rozwojowych funkcji obszarów o wysokim potencjale.

Sprawne planowanie w przestrzeni związane z rozwojem funkcji turystyczno-rekreacyjnych – logiczne i oparte na konsultacjach społecznych i potrzebach mieszkańców lokalizowanie różnego rodzaju kompleksów usługowych, uwzględnianie potencjalnych konfliktów przestrzennych w procesach planowania.

Kierowanie się zasadami ładu przestrzennego w planowaniu przestrzeni w aspekcie estetycznym, społecznym, gospodarczym, środowiskowym i funkcjonalnym – w szczególności w centrum miasta i na obszarach o wysokim potencjale rozwoju turystyki, w tym na obszarach o wysokich walorach krajobrazowych.

Zapewnienie spójności w planowaniu przestrzennym w układzie wertykalnym: na poziomie lokalnym ze szczeblem krajowym i regionalnym – uwzględnienie w planowaniu rozwoju przestrzennego inwestycji krajowych i wojewódzkich.

Zapewnienie spójności w planowaniu przestrzennym w układzie horyzontalnym: uwzględnienie i konsultowanie dokumentów planistycznych sąsiednich gmin w celu zapewnienia ciągłości struktur przestrzennych.

Budowanie poparcia społecznego w gospodarowaniu przestrzenią – prowadzenie jawnych i dostępnych dla mieszkańców konsultacji społecznych w zakresie planowania inwestycji, opracowywania dokumentów planistycznych. Ujednolicenie zasad dotyczących walorów estetycznych nowych inwestycji, w tym mieszkaniowych i związana z tym konieczność opracowania planów miejscowych dla obszarów przeznaczanych pod zabudowę.

Racjonalne gospodarowanie gruntami pod zabudowę mieszkaniową w celu ograniczenia przeszacowania bilansu potrzeb terenowych oraz kontrolowania z wyprzedzeniem rozwoju infrastruktury, w tym przede wszystkim infrastruktury drogowej.

Ukierunkowanie celów polityki przestrzennej na rozwój obszarów atrakcyjnych turystycznie.

Wykorzystanie korzyści osi rozwojowej gminy – racjonalne gospodarowanie przestrzenią w celu zapewnienia odpowiedniej przepustowości dróg i wyznaczenia przestrzeni dla działalności gospodarczej

Zgodnie ze Strategią, Gmina posiada wysoki potencjał do rozwoju turystyki, zwłaszcza w oparciu o posiadane zasoby historyczne. Wyróżnikiem gminy jest przede wszystkim starówka w Niemczy, Zamek z XIV-XV, przebudowany w XVI oraz XIX, Kościół św. Wojciecha

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

z XVII wieku, Neogotycki Ratusz z XIX wieku, Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny z XVII wieku, fragmenty murów obronnych z kamienia łamanego z XI – XIII, Pałac renesansowy w Wilkowie Wielkim, oraz Barokowe mauzoleum Prittwitzów, Grodzisko w Gilowie – pozostałości grodu państwa wielkomorawskiego, funkcjonującego na przełomie IX i X wieku. Jednocześnie wskazano na liczne obiekty znajdujące się w rejestrze Narodowego Instytutu Dziedzictwa: Rejestr zabytków nieruchomych – województwo dolnośląskie, obok ww. wymienionych, które zlokalizowane są na terenie Gminy – w Niemczy, Gilowie, Goli Dzierżoniowskiej, Kietlinie oraz Ligocie Małej. Na terenie Gminy znajduje się również szczególna atrakcja, czyli Arboretum Wojśławice w Niemczy będące Ogrodem Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego.

Posiadane przez Gminę zasoby stanowią zatem nie tylko wartościową spuściznę po przodkach, ale także doskonały potencjał do rozwoju turystyki, która pozwoli ocalić od zapomnienia lokalne zabytki.

5.1.B OPRACOWANIA WYZNACZAJĄCE KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY NIEMCZA

Problemy i potencjał wynikające z uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych, kierunki zagospodarowania przestrzennego, cel rozwoju gminy

Ustalenie kierunków rozwoju części gminy Niemcza jest w głównej mierze zdeterminowane przez korzystne położenie gminy w regionie. Oprócz walorów naturalnych duże znaczenie dla rozwoju mają przebiegające przez gminę szlaki komunikacyjne.

Funkcja rolnicza i towarzysząca mieszkaniowa stanowi dominujące przeznaczenie terenów zainwestowanych w gminie, wynika i generuje rozwój gminy. Rolnictwo będzie miało podstawowe znaczenie dla gospodarki na terenie gminy z powodu urodzajnych gleb, dobrych warunków klimatycznych i terenowych oraz polepszającej się struktury wielkości i własności gospodarstw.

Niemniej ważnymi aspektami warunkującymi rozwój gminy są walory przyrodnicze oraz kulturowe. Wysoka lesistość, położenie w dolinach rzek i potoków a także liczne zabytki kultury, sprzyjają rozwojowi turystyki. Warunkiem rozwoju tej dziedziny gospodarki jest prowadzenie działań mających na celu rewitalizację zabytków, utrzymywanie estetyki terenów zielonych oraz dbałość o stan środowiska naturalnego.

Do poprawy stanu środowiska, zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, a przede wszystkim poprawy jakości życia mieszkańców zdefiniować można cel w postaci modernizacji i rozwoju infrastruktury technicznej. Niezbędne jest również prowadzenie kompleksowej gospodarki odpadami, a także dalsze regulowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez budowę systemu kanalizacji. Ważnym zadaniem jest poprawa stanu technicznego dróg. Dążeniem nadrzędnym przy wyznaczaniu zasad rozwoju gospodarczego gminy jest ciągła poprawa jakości życia społeczności lokalnej poprzez poprawę dostępu do usług. Ze względu na stan techniczny zabudowy mieszkaniowej i istniejące zapotrzebowanie na lokale mieszkaniowe wskazuje się również na konieczność remontów i rewitalizacji istniejącej zabudowy.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Studium wskazuje, że ochronie konserwatorskiej na podstawie przepisów odrębnych podlegają obiekty i obszary zabytkowe oraz stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków. Określa również następujące strefy ochrony konserwatorskiej wraz z obowiązującymi w nich zasadami:

STREFA „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej,

Strefa „A” obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego miasta zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne. W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową.

- a) działania konserwatorskie w strefie „A” powinny zmierzać do:
- zachowania historycznego układu przestrzennego, tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni,
 - konserwacji zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie: posadzek (nawierzchnie, cieki i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zieleń) oraz dążenia do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenie historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określone każdorazowo przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- b) prawidłowość postępowania wobec obiektów zabytkowych w obrębie strefy „A” winno się osiągnąć poprzez następujące działania:
- uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich zmian nawierzchni dróg oraz zmian lub korekty przebiegu dróg,
 - dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
 - usunięcie lub przebudowę obiektów dysharmonizujących,
 - dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i jego poszczególnych obiektów i nawiązywanie do ich programu historycznego oraz eliminację funkcji uciążliwych,
 - poddanie szczególnym rygorom architektonicznym nowej zabudowy w zakresie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, wpisanie się w sylwetę miejscowości, zachowanie ładu przestrzennego itp.,
 - całkowite wyeliminowanie dachów płaskich, o mijających się połaciach, asymetrycznym nachyleniu, krytych blachą falistą itp.

W strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej wszelka działalność budowlana wymaga pisemnego zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wprowadza się wymóg konsultowania i uzyskania uzgodnienia z WUOZ wszelkich zmian i podziałów nieruchomości oraz przebudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów położonych w strefie, a także uzgadniania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na tym obszarze. Proces przygotowania inwestycji może być rozszerzony o konieczność wykonania dodatkowych badań lub opracowań studialnych archeologicznych, architektonicznych, stratygraficznych lub innych.

W strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej ochronie podlegają wszelkie obiekty podziemne i pojedyncze znaleziska oraz odkryte podczas remontów detale architektoniczne.

STREFA „B” – ochrony zabytkowych układów urbanistycznych

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Strefa „B” obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie.

- a) działalność konserwatorska w strefie „B” zmierza do:
 - zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim układu dróg, podziału działek i ich sposobu zagospodarowania,
 - restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów;
- b) prawidłowość postępowania wobec obiektów zabytkowych w obrębie strefy „B” winno się osiągnąć poprzez następujące działania:
 - prowadzenie działalności inwestycyjnej z uwzględnieniem istniejących już związków przestrzennych i planistycznych,
 - uzgadnianie z WUOZ zmian rodzaju nawierzchni dróg oraz korekt lub zmian w ich przebiegu,
 - dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.
 - uzgadnianie z WUOZ remontów, przebudów oraz zmiany funkcji obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków.
- c) przy budowie nowych obiektów kubaturowych wymaga się:
 - nawiązania gabarytami nowej zabudowy i sposobem kształtowania bryły do miejscowej tradycji architektonicznej,
 - przystosowania wysokości nowych budynków do wysokości budynków sąsiadujących,
 - rezygnacji z dachów płaskich, o mijających się połaciach, asymetrycznych itp.,
- d) niedopuszczalne są:
 - zmiany historyczne ukształtowanych wewnątrz urbanistycznych,
 - prowadzenie wszelkich prac ziemnych bez uprzedniego powiadomienia WUOZ,

STREFA „K” - ochrony krajobrazu kulturowego

Strefa „K” obejmuje tereny krajobrazu o ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej charakterystycznym wyglądem.

- a) działalność konserwatorska w strefie „K” obejmuje:
 - restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem,
 - ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem,
 - ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: rozłogi pól, układ dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania,
- b) prawidłowość postępowania na obszarach objętych strefą „K” winno się osiągnąć poprzez następujące działania:
 - likwidowanie elementów dysharmonizujących i uzyskanie opinii WUOZ w zakresie nowych inwestycji,
 - poddanie nowej zabudowy szczególnym rygorom w zakresie gabarytów i sposobu kształtowania bryły,
 - rezygnacja z dachów płaskich, dachów o mijających się połaciach i asymetrycznych,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Nowa zabudowa wznoszona w obrębie strefy „K” może mieć dwojaki charakter. Może to być architektura regionalna inspirowana charakterem budownictwa Pogórza Sudeckiego lub dobrej klasy architektura współczesna, komponowana w nawiązaniu do otaczającego ją krajobrazu,

STREFA „E” - ochrony ekspozycji

Strefa ochrony ekspozycji „E” układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych.

a) działalność inwestycyjna w strefie „E” winna odbywać się na następujących warunkach:

- na obszarze opracowania w tejże strefie ustala się dla terenu gminy maksymalną wysokość nowej zabudowy (mieszkaniowej), np. jako jedną -do dwóch kondygnacji zwieńczonych stromym symetrycznym dachem,
- ogranicza się tworzenie nowych dominant,
- nową zabudowę należy lokalizować przede wszystkim w granicach historycznych siedlisk. W wypadku zamiaru lokalizacji nowej zabudowy poza siedliskami, decyzję lokalizacyjną winno się poprzedzić studiami panoramicznymi, które szczegółowo określą warunki oraz dopuszczalny zasięg zabudowy.

Szczególne znaczenie dla ekspozycji zabytkowego układu urbanistycznego średniowiecznego Miasta Niemcza ma ochrona osi widokowych oznaczonych na rysunku studium.

Ochrona zabytków archeologicznych – STREFA „OW” obserwacji archeologicznej, obiekty i obszary archeologiczne „W”

Granice strefy „OW” oznaczono na rysunku studium. Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny zostać każdorazowo uzgodnione z WUOZ.

5.1.C INNE DOKUMENTY

Rejestr zabytków

Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi rejestr zabytków. Wymienione w szczegółowym wykazie zabytki architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści z przepisów odrębnych. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefą. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Informację o wpisie do rejestru zabytków umieszcza się w księdze wieczystej oraz katastrze nieruchomości.

Gminna ewidencja zabytków

Burmistrz Miasta Niemcza prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu Gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków. Dla obiektów ujętych w ewidencji zabytków obowiązują ustalenia ochrony zdefiniowane dla poszczególnych stref ochrony konserwatorskiej lub poszczególnych obiektów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego:

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- przystępując do remontu lub przebudowy budynku znajdującego się w strefie ochrony konserwatorskiej, należy zasięgnąć opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który określi dopuszczalność prowadzenia prac, ich zakres i zalecaną formę architektoniczną.
- dopuszcza się rozbiórkę obiektu ujętego w gminnej ewidencji zabytków, gdy jest to uzasadnione ważnym interesem gospodarczym lub złym stanem technicznym obiektu. Inwestor powinien wówczas na własny koszt sporządzić inwentaryzację budowlaną oraz dokumentację fotograficzną obiektu a następnie przekazać je Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków celem archiwizowania.

5.2.CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

Gmina Niemcza położona jest w powiecie dzierżoniowskim w województwie dolnośląskim. W wojewódzkim układzie administracyjnym Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi województwa dolnośląskiego:

- od wschodu z Gminą Kondratowice (powiat strzeliński)
- od północy z Gminą Łagiewniki (powiat dzierżoniowski)
- od południa z Gminami Ząbkowice Śląskie i Ciepłowody (powiat ząbkowicki)
- od zachodu z Gminą Dzierżonów i Gminą Piława Górna (powiat dzierżoniowski)

Gmina Niemcza o powierzchni 72,1km² położona jest na Przedgórzu środkowej części Sudetów, w odległości ok. 15 km na północ uskoku Sudetów, który stanowi granicę między Przedgórzem Sudetów, a Sudetami na wysokości ok. 240 m n.p.m. Wg. Stanu na 30.12.2022r. Gminę Niemcza zamieszkuje 5135 mieszkańców, w tym w samym mieście Niemcza 2759 mieszkańców.

Okolice gminy, określane, jako Wzgórza Niemczańskie, są dla geologów i geografów jednym z ciekawszych obszarów Śląska. Ze względu na zróżnicowaną budowę geologiczną i urozmaiconą rzeźbę terenu Wzgórza niemczańskie dzielą się na mniejsze mikroregiony. Najbliżej Niemczy leżą Wzgórza Gumińskie, Krzyżowe, Dębowe i Kotlina Gilowska. Samo miasto położone jest na jednym ze wzniesień Wzgórz Gumińskich o wysokości ok. 230 m n.p.m., natomiast wschodnia część miejscowości leży już na Wzgórzach Strzelińskich. Ośią Wzgórz Niemczańskich jest rzeka Ślęza. Ten lewobrzeżny dopływ Odry, długości 86 km, ma źródła w rejonie wsi Bobolice (na wysokości 370 m n.p.m.), czyli ok.12 km na południe od Niemczy. Przez miasto Ślęza przebiega się dość głęboko wciętym przełomem, odsłaniając w kilku miejscach malownicze wychodnie skalne. To właśnie opisane warunki fizjograficzne okolic Niemczy powodowały, że już od dawna ludzie się tutaj chętnie osiedlali. Ograniczone od strony wschodniej doliną Ślęzy, zaś od zachodniej głębokim obniżeniem, wzgórze niemczańskie miało wyjątkowo korzystne położenie strategiczne.

Niemcza jest pod wpływem klimatu podgórskiego. Istnieją tu dwie strefy mikroklimatyczne: jedna obejmuje zbocza i spłaszczenia, druga doliny.

Gmina składa się z dziesięciu wsi, tj: Wilków Wielki, Gilów, Gola Dzierżoniowska, Ruszkowice, Chwałęcín, Ligota Mała, Podlesie, Kietlin, Nowa Wieś Niemczańska, Przerzeczyn – Zdrój oraz miasta Niemcza. Miasto Niemcza jest siedzibą gminy i stanowi lokalne centrum handlowo-usługowe.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Niemcza to jedno z najstarszych miast na Dolnym Śląsku, a także w całej Polsce. Już w 990 roku czeski mnich z Sazawy zapisał wzmiankę o przejściu Niemczy pod władanie państwa polskiego. Historia grodu jest znana z bohaterskiej bitwy obronnej mieszkańców grodu stoczonej z wojskami cesarza niemieckiego w roku 1017.

5.2.1. ZARYS HISTORII OBSZARU GMINY

Tereny Niemczy i okolic zamieszkane były już przed kilkoma tysiącami lat, co potwierdzają liczne znaleziska archeologiczne. Słowianie na te ziemie przybyli w VI wieku n.e. w czasach wędrówki ludów. Przed nimi, ze znanych nam plemion, mieszkali tutaj Scytowie, potem Celtowie i germańscy Wandalowie. Geograf Bawarski, anonimowy kronikarz z IX wieku zapisał, że Ślężanie, mieszkający wokół góry Ślęży, posiadali 15 grodów.

Niemcza to jedno z najstarszych miast w Polsce i na Dolnym Śląsku. Już w 990 roku czeski mnich z Sazawy zapisał „Nemci perdita est” – co znaczyło, że wówczas Niemcza leżąca na obszarze znanego plemienia Ślężan „Pagus Silensi” została stracona przez Czechów i przeszła pod władanie państwa polskiego. Historia grodu jednak znana jest w Polsce ze słynnej obrony Niemczy w 1017 roku. W tym właśnie roku za panowania w Polsce Bolesława Chrobrego (992-1025) cesarz niemiecki Henryk II wkroczył na ziemie polskie. Wojska cesarza wyposażone w potężne maszyny oblężnicze otoczyły gród, którego mieszkańcy stoczyli dramatyczną bitwę obronną. Bohaterska obrona Niemczy podziwiana była nawet przez wrogów państwa polskiego. Kronikarz z Merseburga Thietmar (1017) świadek wydarzeń wojennych zapisał wówczas w swej kronice; „Nigdy nie słyszałem o oblężonych, którzy by z większą od nich wytrwałością i bardziej przeczynną zaradnością zabiegali o swoją obronę.” Obrona Niemczy stała się w polskiej historii symbolem obrony jej granic. Wiadomość o zwycięstwie i odstąpieniu wojsk cesarskich przekazano bezpośrednio Bolesławowi Chrobremu, który z Wrocławia dowodził działaniami wojennymi.

Niemcza w XIII wieku znana była jako gród kasztelański z pięcioma okręgami grodowymi. Pierwszymi kasztelanami byli znani z dokumentów: Jarosław, Stefan, Bogusław, Jaksa, Janusz, Michał, Szymon i Fryczko (1295).

Najważniejszym wydarzeniem w kształtowaniu się obrazu dzisiejszej Niemczy była niewątpliwie lokacja na prawie niemieckim, którą datuje się na rok 1282. Od roku 1369 Niemcza ma już swoją radę miejską, 1383 prawo wyższego sądu, od 1424 w mieście rezydował burmistrz, a w 1474 wzniesiono ratusz.

Od 1311 roku Niemcza należała do księstwa legnicko-brzeskiego. Znamiennym wydarzeniem jest zajęcie miasta przez husytów w 1430 roku. Od 1527 roku wraz z całym księstwem legnicko-brzeskim przechodzi pod władanie Habsburgów, a od 1742 roku podobnie jak cały Śląsk przechodzi pod panowanie Hohenzollernów. W państwie pruskim staje się siedzibą powiatu (do 1932 roku). W wyniku II wojny światowej 28 maja 1945 roku do miasta przybyli polscy urzędnicy, Niemcza wróciła w granice państwa polskiego.

Najważniejsze daty z historii przedstawiają się następująco:

- Przełom IX i X w. – wg znalezisk archeologicznych istnieje tu grodzisko kulturowo bliskie Wielkim Morawom. Pochówki świadczą o możliwej chrystianizacji, znaleziono też relikty kamiennego kościoła, prawdopodobnie z końca IX w.
- 990 r. – zdobycie przez Mieszka I Niemczy wraz ze Śląskiem kosztem państwa czeskiego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- 1017 r. – Niemcza zasłynęła w Europie zwycięską bitwą, kiedy to za panowania Bolesława Chrobrego odparto najazd zbrojny cesarza niemieckiego Henryka II.
- 1039 r. – najazd na Śląsk czeskiego księcia Brzetysława, który doszczętnie spustoszył Śląsk i jak podaje czeski kronikarz Kosmas: "... tylko jedna Niemcza się oparła, gród który nigdy nie ugiął się przed wrogiem".
- 1039 r. – księżę czeski Brzetysław przewoził przez Niemczę szczątki Św. Wojciecha z Gniezna do Pragi. Szczątki celebrowano w zachowanym do dziś kościele Św. Wojciecha (obecna forma z 1612 r.) w Starej Niemczy.
- 1124 r. – w Niemczy gości biskup Otto z Bambergu, apostoł Pomorza.
- 1137 r. – kroniki czeskie podają, że w Niemczy odbyło się spotkanie Bolesława Krzywoustego z księciem czeskim Sobiesławem, podczas którego syn Krzywoustego Władysław II podawał do chrztu syna Sobiesława Waclawa II, późniejszego króla Czech.
- 1152 r. – przebywa w Niemczy wygnany z Krakowa król Władysław Wygnaniec.
- 1155 r. – Papież Hadrian IV wymienia Niemczę jako jeden z grodów kasztelańskich należących do Biskupstwa Wrocławskiego.
- 1213-1216 r. – na zamku w Niemczy przebywa Jadwiga, księżniczka pochodząca ze starego arystokratycznego rodu Andechs-Meran, żona Henryka Brodatego i matka Henryka Pobożnego, późniejsza święta, patronka Śląska, fundatorka kościołów w Niemczy. Zamek ten do czasów przedwojennych znany był jako Zamek Jadwigi.
- 1244 r. – w kościele Św. Wojciecha w Starej Niemczy podpisany zostaje dokument wydany przez księcia Bolesława Rogatkę dotyczący budowy katedry we Wrocławiu wraz z otrzymanymi przywilejami na tę okoliczność. Uczestniczył w tym ważnym momencie biskup Tomasz z Wrocławia i pięciu kasztelanów. Kopia tego dokumentu istnieje w Archiwum Archidiecejalnym we Wrocławiu.
- 1282 r. – Niemcza otrzymuje prawa miejskie z rąk Henryka IV Probusa.
- 1288 r. – zostaje wzniesiona na zamku niemczańskim kaplica.
- 1295 r. – księżę Bolko Świdnicki buduje w Niemczy fortyfikacje (obok Dzierżoniowa, Ząbkowic Śl., Książa), następuje przebudowa zamku i murów obronnych, które zaopatrzone są w dwie bramy i cztery furty. Taki stan pozostał do dziś.
- 1331 r. – Niemcza odpięra skutecznie ataki wojsk króla czeskiego Jana Luksemburskiego, który oblegał miasto. Obrona ta uniemożliwiła połączenie się wojsk Jana Luksemburskiego z wojskami krzyżackimi, co z kolei przyczyniło się do zwycięstwa króla Władysława Łokietka w wojnie z Krzyżakami.
- 1353 r. – Niemcza przechodzi pod panowanie Czechów po wygaśnięciu linii Piastów Brzeskich.
- 1393-1675 r. – Niemcza jest własnością książąt legnicko – brzeskich.
- 1419-1430 r. – Niemcza jest ostoją ruchu husyckiego na Śląsku. Po poddaniu się grodu zostają zburzone mury obronne.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- 1585 r. – przebudowa średniowiecznego zamku na styl renesansowy.
- 1635 r. – urodził się w Niemczy poeta barokowy, późniejszy syndyk Wrocławia, Daniel Casper von Lohenstein. Jedną z jego posiadłości, pałac w Kietlinie, do dziś jest dobrze zachowany.
- 1675 r. – dnia 21 września umiera bezpotomnie w wieku 15 lat, ostatni potomek dynastii Piastów Śląskich – Jerzy Wilhelm, władca Niemczy. Miasto przechodzi na okres prawie 70 lat pod panowanie Habsburgów.
- 1741 r. – ponad 200-letni okres władzy niemieckiej na Śląsku i w Niemczy.
- 1790 r. – przebywa w Niemczy Johan Wolfgang Goethe, słynny poeta niemiecki zaprzyjaźniony z Adamem Mickiewiczem.
- 1945 r.:
 - styczeń – zbliżanie się Armii Czerwonej spowodowało ucieczkę i ewakuację ludności niemieckiej.
 - 9 maja – Niemcza zostaje zajęta przez wojska radzieckie.
 - włączenie miasta wraz z Dolnym Śląskiem do państwa polskiego
 - zaczęli przybywać Polacy z obszarów, które po konferencji jałtańskiej znalazły się poza nową wschodnią granicą Polski. Polaków tych wysiedlano na podstawie narzuconych przez rząd ZSRR umów, które podpisał marionetkowy i podporządkowany Stalinowi Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN).
 - początek wysiedlenia niewielu pozostałych jeszcze po zimowej ucieczce i ewakuacji dotychczasowych mieszkańców miasta do Niemiec; przybywają emigranci z Kresów Wschodnich.
 - napływ uciekinierów z Grecji. Prawie do końca lat 90. XX w. Grecy stanowili znaczącą część mieszkańców Niemczy – m.in. w latach 70. i 80. dysponowali własną szkołą podstawową. W dniu 9 maja Niemcza wraz ze Śląskiem zostaje ponownie włączona do państwa polskiego. Przybywają emigranci z kresów wschodnich.
- 1997 r. wielka powódź, która swoim zasięgiem objęła również Gminę Niemcza, m.in. zalany został stadion miejski.

5.2.2. KRAJOBRAZ KULTUROWY

Ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie krajobrazu kulturowego, którym jest „przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze”.

Na zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy Niemcza składają się obiekty stanowiące świadectwo minionej epoki oraz posiadające wartość historyczną, artystyczną lub naukową, w tym zabytki nieruchome, zabytki ruchome, stanowiska archeologiczne. Ocalałe, znaczące elementy krajobrazu kulturowego, stanowią o pamięci historycznej, tożsamer dla regionu. W

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

tym znaczeniu stanowi on przedmiot ochrony, której formy określają w różnym stopniu cztery ustawy, a mianowicie:

- 1) ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- 2) ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- 3) ustawa o ochronie przyrody,
- 4) ustawa prawo ochrony środowiska.

Na obszarze Gminy Niemcza wyróżnia się następujące formy ochrony przyrody:

Obszar sieci Sieć Natura 2000:

W części wschodniej i zachodniej Miasta Niemcza proponowany jest (tzw. Shadow List) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Natura 2000: Wzgórza Niemczańskie. Obszar ma pow. ok. 11 000 ha. Obszar zgłaszany jest dla ochrony 9 typów siedlisk, głównie dobrze zachowanych fragmentów lasów liściastych (grądów, dąbrów i buczyn) oraz łąk zmiennowilgotnych. Występuje tu z populacjami 5 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej oraz 14 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Występują tu ponadto liczne gatunki ujęte na czerwonych listach gatunków zagrożonych wymarciem w Polsce, zarówno wśród roślin (6 gatunków), bezkręgowców (3 gatunki) jak i ssaków (występują tu rzadkie pilchowate). Bardzo długa i bogata jest także lista gatunków chronionych. Obszar ten nie został jeszcze zaakceptowany.

Pomniki przyrody :

- Jesion wyniosły /*Fraxinus Excelsior*/ o obw. 430 cm – Piotrkówek, park wiejski, koło budynku szkolnego – nr dec. 7140/273/82
- Lipa szerokolistna /*Tilia platyphyllos*/ o obw. 430 cm – Piotrkówek, park wiejski – nr Dec. 7140/271/82
- Wierzba płacząca /*Salix sepulcariis*/ o obw. 315 cm – nr Dec. 7140/268/82

Użytki ekologiczne:

Na terenie Gminy Niemcza proponuje się ochronę następujących terenów cennych przyrodniczo:

- a) Przełom Piekelnego Potoku - liczne stanowiska roślin chronionych, leśne siedliska grądowe zbliżone do naturalnych,
- b) Lasek na zachód od przysiółka Jasin - stanowiska roślin chronionych,
- c) Las świetlisty w odległości ok. 0,5 km od przysiółka Jasin - występuje licznie wiciokrzew pomorski (piękna roślina klimatu atlantyckiego) na pniach dębu.
- d) Dolina potoku przy drodze do Wojsławic - stare dęby o wymiarach pomnikowych i liczne stanowiska roślin chronionych.
- e) tzw. Wysoki Las (okolice leśniczówki w Wojsławicach) - stanowiska roślin chronionych,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

f) tzw. Uroczysku Siedmiu Stawów - kompleks parkowo-stawowy na północ od przysiółka Jasinek o wyjątkowych walorach krajobrazowych, siedlisko łąkowe, drzewa o wymiarach pomnikowych.

Brak jest na terenie Niemczy innych form ochrony takich jak: parki narodowe, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki florystyczne lub faunistyczne.

5.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME

W myśl art. 6 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, za zabytki nieruchome uznaje się: krajobraz kulturowy; układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane; dzieła architektury i budownictwa; dzieła budownictwa obronnego; obiekty techniki, zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe; cmentarze; parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni; miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Najcenniejsze zabytki wpisuje się do rejestru zabytków prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycja tego zabytku (art. 9 ust. 2).

Spośród najcenniejszych zabytków z terenu gminy należy wymienić następujące obiekty:

Zamek w Niemczy

Gród był zamieszkiwany przez plemię Ślęzan. Po wcieleniu Śląska około roku 990 do państwa Polskiego gród niemczański został silnie umocniony. Dla wzmocnienia obronności grodu otoczono go nie tylko wałami ziemnymi, lecz również jedyną w swoim rodzaju na Śląsku pochyłą palisadą kamienną. Jak skuteczna była to ochrona przekonały się wojska niemieckie w 1017 roku, które nie potrafiły zdobyć Niemczy. Sztuka ta nie udała się również w 1093 roku wojskom czeskim, które nie potrafiły zdobyć silnie umocnionego grodu. pierwszy obronny gród ziemno-drewniany powstał już w X wieku, znany ze skutecznej obrony przed napaścią Niemców w 1017 roku. Był on również sezonową siedzibą księcia Henryka Brodatego i jego żony Jadwigi. Nowy murowany zamek powstał na stromym wzniesieniu od wschodniej strony otoczonego rzeką Ślężą w XIV wieku, z inicjatywy księcia świdnickiego Bolka I. Został on zniszczony przez husytów w latach 1429-34.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Zamek odbudował w 2 połowie XV wieku książę brzesko-legnicki Fryderyk I. Przebudowę na renesansową rezydencję przeprowadził architekt Hans Lugan z polecenia księcia Jerzego II w 1585 roku. W zachowanym liście książę poleca zbudować w zamku kryty gankiem krużganek, podobny do widzianego w roku 1545 na zamku w Pradze. W 1633 roku podczas wojny trzydziestoletniej zamek uległ częściowemu zniszczeniu. W latach 1712-24 przy zamku wybudowano barokową kaplicę św. Jadwigi. Zamek prawie całkowicie spłonął w 1735 roku, uratowały się tylko mury najniższego piętra i kaplica. Gruntowną przebudowę przeprowadzono w roku 1830. Po 1945 roku mieściły się w zamku zakłady odzieżowe. W 1964 roku rozebrano zamkową kaplicę z powodu usuwania się gruntu.

Zamek - rzut z góry (zdjęcie poglądowe www.zamki.pl)

Kościół pw. św. Wojciecha w Niemczy

Powstał prawdopodobnie przed 1000 rokiem jako jeden z pierwszych na Śląsku. Obecna budowla, powstała po wojnach husyckich, pochodzi z 1612 roku. Przyznanie patronatu kościołowi łączyło się z niemczańskimi kontaktami praskiego biskupa i męczennika Św. Wojciecha.

Kościół pw. św. Piotra i Pawła w Niemczy

Budynek powstał w roku 1295, w 1633 spłonął. Odbudowano go w 1665r. W roku 1852 stwierdzono, że ze względu na zły stan nadaje się do rozbiórki. Na budowę obecnego kościoła przeznaczono działkę przy rynku. Budowę rozpoczęto w 1864 r., a zakończono rok później. Na uwagę zasługuje chrzcielnica z 1777 r.

Mury obronne w Niemczy

Po nadaniu praw miejskich w 1282 roku miasto otoczono murami obronnymi z Bramą Dolną i Górną. Zniszczyły je wojska antyhusyckie po zdobyciu Niemczy w 1434r. Od południa i wschodu mur jest podwójny, w 30% zachowany do dziś, między innymi fragment gardzieli

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

bramnej ze strzelnicami dawnej Bramy Górnej oraz zrekonstruowana w 1936r. Brama Dolna z orłem trzymającym tarczę herbową miasta.

Ratusz w Niemczy

Wzmianka o ratuszu pojawiła się po raz pierwszy w 1474 roku. Dzisiejsza budowla pochodząca z 1865 r. zastępuje spalony w 1853 r. okazały ratusz barokowy stojący wówczas na środku Rynku. Reprezentuje styl neoromański.

Zamek w Goli Dzierżoniowskiej

Renesansowy Zamek w Goli, z portalem i dekoracjami sgraffitowymi elewacji, został wzniesiony na kamiennej skarpie w 1580 roku przez Leonarda von Rohnau - potwierdza to inskrypcja umieszczona nad głównym wejściem "W imię Boga Amen. 29 lutego 1580 roku Leonard von Rohnau rozpoczął budowę i dzięki Bogu przykrył ją dachem" - najprawdopodobniej w miejscu wcześniejszej budowli średniowiecznej. Zamek średniowieczny miał charakter obronny, na co wskazuje stroma skarpa po stronie zachodniej,

Ratusz w Niemczy (źródło: Gminna Ewidencja Zabytków).

fosa po stronie wschodniej oraz podwójne kamienne mury otaczające gmach. Zamek renesansowy zbudowano w formie czworoboku z wewnętrznym dziedzińcem. Na środku dziedzińca do tej pory rośnie 300-letnia lipa. Na początku XVII wieku do początkowej zabudowy dodano wieżę we wschodnim narożniku. Obecnie w zamku działa hotel.

Zamek w Goli Dzierżoniowskiej (źródło: Gminna Ewidencja Zabytków).

Dwór w Kietlinie

Wieś Kietlin po raz pierwszy wspomniana jest w dokumentach z pocz. XIII w. Około poł. wieku XV istniał w Kietlinie zamek myśliwski, którego pozostałością jest być może renesansowy portal. Barokowy charakter budynek zawdzięcza rodzinie Goldfussów. Obecny dwór jest budowlą założoną na planie prostokąta, dwukondygnacyjną, nakrytą czterospadowym dachem mansardowym. W elewacji frontowej wyróżnia się renesansowy portal zwieńczony

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

fryzem herbowym oraz dekorowaną płyciną z tekstem upamiętniającym rodzinę von Goldfuss. Wewnątrz, w partii przyziemia, pomimo licznych przebudów nadal widoczny jest zarys pierwotnego dworu renesansowego, z centralną sienią i układem pomieszczeń po bokach. W partii przyziemia oraz na pierwszej kondygnacji zachowały się sklepienia krzyżowe oraz kolebkowe z lunetami. Podobnie w partii piwnic.

Dwór w Wilkowie

Pierwotnie wieża mieszkalna. W początkach XVI w. dwór przechodzi w ręce rodziny von Nimitz. Prawdopodobnie ostatni z rodu – Christoph von Nimitz, pod koniec XVI w. i na początku XVII w. rozbudował dawną wieżę mieszkalną tworząc istniejący do dziś dwór. Renesansowy budynek wchłonął wieżę obronną czyniąc z jej murów integralną część nowej budowli. Było to założenie na planie wydłużonego prostokąta, z dwoma ryzalitami od strony wschodniej. Od poł. lat 20. XVIII w. dobra w Wilkowie należały do rodziny von Tschirsky. Prawdopodobnie wówczas dwór przebudowano ponownie, tym razem w duchu barokowym. Ostatnia większa przebudowa nastąpiła w początkach XX w., kiedy dwór należał do rodziny von Chappuis. Pojawiła się wówczas boczna klatka schodowa, wymianie uległa znaczna część stolarki okiennej i drzwiowej. Obecnie dwór jest na sprzedaż.

Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem w Wilkowie Wielkim (źródło: www.polska-org.pl)

Zespół Piotrkówek

Obecny dwór powstał w XVII wieku o czym mogą świadczyć sklepienia kolebkowe zachowane w partii piwnic i pierwszej kondygnacji. Prawdopodobnie było to trójdzielne założenie z centralną sienią. Następnie dwór został przebudowany w XVIII wieku. Około połowy XIX w. rozbudowano część wschodnią założenia, pojawił się również portyk wsparty na żeliwnych

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

kolumnach. W 1920 roku dwór rozbudowano, powstały symetryczne przybudówki w formie ryzalitów, a całość pokryto mansardowym dachem z trójkątnym szczytem.

Pałac w Gilowie

Pałac znajduje się we wsch. części wsi i został wzniesiony pierwotnie dla rodziny Tschirsky na przeł. XVII i XVIII w. W poł. XIX w pałac stał się własnością rodziny Nitschke. Nadają oni założeniu formę klasycystyczną z charakterystycznym portykiem kolumnowym w elewacji frontowej oraz altaną od strony parku. Powstał dwukondygnacyjny pałac na planie prostokąta, nakryty czterospadowym dachem z lukarnami.

Pałac w Gilowie (źródło: Gminna Ewidencja Zabytków).

Wykaz wszystkich obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków stanowi Aneks do Programu.

5.2.4. ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Do najcenniejszych zabytków ruchomych należy wyposażenie kościołów. Szczegóły na temat zabytków ruchomych z terenu gminy uzyskać można w archiwach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

5.2.5. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Gmina Niemcza jest średnio nasyconym substancją archeologiczną rejonem województwa dolnośląskiego. Notuje się tu obecność blisko 180 stanowisk archeologicznych, z których większość zawiera 1-2 fakty osadnicze. 6 stanowisk wpisano do rejestru zabytków woj. dolnośląskiego.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy pochodzą z epoki kamienia. W środkowym okresie tej epoki - mezolicie (8.300 - 4.500 p.n.e.) egzystowała tutaj ludność kultury chojnicko-pieńkowskiej, po której pozostały ślady kilku obozowisk. Natomiast w młodszym okresie tej epoki - neolicie (4.500 - 1.800 p.n.e.) - odnotować można obecność przedstawicieli takich kultur, jak kultura lendzielska, kultura ceramiki dolkowo-grzebykowej, kultura ceramiki sznurowej (cmentarzysko), a przede wszystkim kultura pucharów lejowatych (kilka osad i kilkanaście śladów osadnictwa). Z I i II okresu epoki brązu, kiedy to na Śląsku dominowała kultura unietycka i przedłużycka (1.800 - 1.300 p.n.e.), brak jest jakichkolwiek znalezisk. Dopiero w następnych okresach tej epoki (III - V; 1.300 - 700 p.n.e.) następuje poważniejszy rozwój osadnictwa, kiedy to na omawiane tereny przybyła ludność kultury łużyckiej. W okresie halsztackim (700 - 400 p.n.e.) osadnictwo kultury łużyckiej powoli zanika, choć niektóre osady i cmentarzyska egzystowały w dalszym ciągu.

Okres lateński (IV - I w. p.n.e.) to czas dominacji Celtów. Na Dolnym Śląsku osiedlili się oni głównie na południe od Wrocławia.. Natomiast pod koniec tego okresu na omawianym terenie osadza się ludność kultury przeworskiej. Będzie ona kontynuowała swoje osadnictwo głównie w okresie wpływów rzymskich (I - IV w. n.e.). Kultura ta pozostawiła po sobie ślady po kilkunastu osadach, z czego kilka egzystowało w obydwu wspomnianych okresach. Proces osadniczy załamuje się w okresie wędrówek ludów, by odnowić się we wczesnym średniowieczu, z którego to okresu znanych jest kilkanaście osad i śladów osadnictwa.

W okresie późnego średniowiecza (XIII - XV w. n.e.) następuje dalszy rozwój osadnictwa, trwający nieprzerwanie do dnia dzisiejszego. Wtedy też po raz pierwszy w źródłach historycznych pojawiają się informacje dotyczące większości miejscowości gminy (objęte strefą „OW”).

Przedstawiony powyżej obraz osadnictwa w gminie Niemcza ukazuje, że największe jego nasilenie związane jest z kulturą łużycką oraz z okresem wczesnego i późnego średniowiecza. Niestety nie występuje tutaj wiele atrakcyjnych form naziemnych typu kurhan lub grodzisko, dlatego też tym bardziej palący jest postulat, by objąć szczególną ochroną nieliczne cmentarzyska kultury łużyckiej, które, jak to zostało już wspomniane, niszczone są w toku nielegalnej działalności. Zarysowany proces osadniczy może ulec zmianie w wyniku nowych odkryć i badań archeologicznych (szczególnie w ramach AZP), w związku z czym należy się liczyć z koniecznością cyklicznego uaktualniania danych.

Spis stanowisk archeologicznych z terenu gminy Niemcza, ujętych w gminnej ewidencji zabytków, znajdują się w Aneksie.

5.2.6. ZABYTKI W ZBIORACH MUZEALNYCH I INNYCH

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Po likwidacji w latach 50. muzeum regionalnego, jego rolę przejął Niemczański Ośrodek Kultury, gdzie znajduje się Milenijna Ekspozycja Stała prezentująca m.in. odrestaurowany witraż w roku 1936, kamienną tarczę zegara wieżowego firmy „Hadank & Sohn” z Hoyerswerdy i repliki nieznanych dotąd dzwonów wieżowych niemczańskiego ratusza. Dzięki organizowanym przez Towarzystwo Miłośników Niemczy wydarzeniom Europejskich Dni Dziedzictwa wystawa wzbogacona została o wielkoformatowy obraz (8×3 m) przedstawiający ostatni szturm na Niemczę podczas obrony w roku 1017. Cykliczne spotkania prezentujące dziedzictwo kultury Niemczy organizuje Stowarzyszenie Muzeum Ziemi Niemczańskiej.

5.2.7. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, a także rzemiosła.

W związku z faktem zachowania wielu układów ruralistycznych te elementy krajobrazu kulturowego są cennym przykładem zachowania dziedzictwa niematerialnego.

Historyczną metrykę ma również herb Niemczy, który przedstawia w polu żółtym, czarnego orła śląskiego z białą przepasą zwróconego w prawo, stojącego na książęcej wieży pomiędzy dwoma gałęziami dębu. Czarny orzeł piastowski symbolizuje przynależność do Śląska, natomiast wieża książęca ma symbolizować status grodu, a dwie gałęzie dębu są oznaką siły oraz szlachetności.

Największe wydarzenie w dziejach Niemczy – obrona grodu w roku 1017 – zostało ożywione przez Niemczański Ośrodek Kultury oraz Towarzystwo Miłośników Niemczy dzięki organizacji corocznych obchodów milenijnych. Od roku 2015, we wrześniu, niemczański Rynek zamienia się w średniowieczny gród, w którym rozbijają swoje obozowiska wojowie, prezentują się liczne grupy rekonstrukcyjne, odbywają się jarmarki, a mieszkańcy Niemczy w strojach z epoki występują w spektaklach historycznych pokazujących dzieje obrony grodu.

5.3. ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rejestr zabytków w obrębie danego województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru zabytków może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Fakt wpisania zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Natomiast skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości a sama informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Na terenie gminy Niemcza nie występują pomniki historii i parki kulturowe, nie wpisano obiektów na Listę Skarbów Dziedzictwa, natomiast występują pozostałe formy ochrony zabytków tj. obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Niemcza znajduje się 57 zabytków wpisanych do rejestru.

5.4. ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Do obowiązków burmistrza należy m.in. prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami), w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zakres informacji o zabytkach nieruchomych, zawartych w karcie adresowej określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2021 r., poz. 56 z późn. zm.). Podkreślić należy, że wpisu do rejestru zabytków dokonuje się na mocy decyzji administracyjnej, doręczanej właścicielowi i podlegającej kontroli sądowej, natomiast wpis do ewidencji nie wymaga wydania decyzji administracyjnej.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków, jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane). Podstawą do sporządzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami jest opracowana gminna ewidencja zabytków. Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Aktualny spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Niemcza znajdują się w Aneksie.

5.5. ZABYTKI O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU DLA GMINY

Gmina Niemcza jest miejscem o wyjątkowym dziedzictwie kulturowym. Niemcza jest jednym z najobficiej wyposażonych w zabytki regionów Polski, zarówno pod względem zespołów urbanistycznych, jak i występowania pojedynczych obiektów oraz zespołów architektonicznych.

Należy zwrócić uwagę, że Miasto Niemcza konkuruje z innymi śląskimi miastami o klienta turystycznego. Sąsiednie miejscowości posiadają cenniejsze obiekty zamków, pałaców, kościołów lub obwarowań miejskich. Unikalne i wyjątkowe dla Niemczy są natomiast:

- zachowany zespół urbanistyczny średniowiecznego miasta na wzgórzu obronnym z charakterystycznym podłużnym rynkiem;
- dziedzictwo archeologiczne jednego z najstarszych na Śląsku obszarów osadniczych przy tzw. Bursztynowym Szlaku.

Najcenniejsze zabytki nieruchome opisane zostały w rozdziale 5.2.3

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

W celu sprecyzowania priorytetów i kierunków działań Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Niemcza na najbliższe lata oraz określenia możliwości prowadzenia ochrony i promocji zabytków Gminy sporządzono uproszczoną analizę SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Unikalne walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki, • Potencjał turystyki jednodniowej i weekendowej,	• Bardzo wysokie koszty modernizacji i remontu obiektów zabytkowych, • Brak komórki w Urzędzie Miasta i Gminy Niemcza zajmującej się tylko zabytkami,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

• Dobra drogowa dostępność komunikacyjna w postaci innych głównych szlaków transportowych przebiegających przez Gminę, • Bliskość siedziby województwa – Wrocławia, a także dużego ośrodka miejskiego – Wałbrzycha, • Interesujące obiekty zabytkowe – pałace, kościoły, dwory, • Zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko- parkowych, • Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie, • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej, • Zachowane elementy układu urbanistycznego Niemczy, • Dobre pokrycie Gminy siecią szlaków turystycznych, • Korzystna lokalizacja Niemczy w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością, • Historyczne układy ruralistyczne stanowiące element dziedzictwa niematerialnego, • Obecność obszarów chronionej przyrody, • Odbывające się regularnie imprezy kulturalne, • Często aktualizowana strona internetowa gminy, zawierająca informacje dotyczące historii oraz zabytków regionu, • Zaktualizowana baza Gminnej Ewidencji Zabytków, • Udział Gminy w wojewódzkich programach rewitalizacji.	• Brak oznakowania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych, • Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, • Niekontrolowane przebudowy i rozbiórki obiektów zabytkowych będących w posiadaniu osób fizycznych, • Trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych, w szczególności właścicieli obiektów niewpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego, • Postępująca utrata walorów zabytkowych części obiektów wpisanych do GEZ, • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych, • Problemy komunikacyjne nasilające się w okresie wzmożonego ruchu, • Intensywny ruch samochodowy związany z korytarzem transportowym i rozwijającym się osadnictwem, • Degradacja elementów historycznych układów przestrzennych przez lokalizację nowej zabudowy, • Niewielka liczba miejsc noclegowych • Niezbyt dobrze rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych, • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w zakresie innych przepisów prawa powszechnie obowiązującego, • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych;	• Pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych na terenie gminy • Dalsza degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

• Możliwość rewaloryzacji zabytków z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych, szczególnie w nowym okresie programowania; • Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków, • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków, • Rozwój turystyki jednodniowej oraz weekendowej, • Działania związane z wykorzystaniem tranzytowego ruchu turystycznego, • Rozwój usług turystycznych związanych z bliskością Wrocławia, • Szersza promocja walorów kulturowych Gminy, • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki budynków, • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne, • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby, • Rozwój szlaków turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym, • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa obejmująca wspólne projekty, • Powstawanie i dalszy rozwój organizacji pozarządowych w sferze dziedzictwa kulturowego, • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej zabytków, • Komplementarność Programu Gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Dolnośląskiego.	elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru, • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych, • Niechęć właścicieli budynków do uznawania ich obiektów za zabytkowe oraz poczucie ograniczenia ich praw własności, • Starzejące się społeczeństwo, • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remoncie obiektów zabytkowych, • Nieskuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska, • Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację substancji zabytkowej, • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów, • Zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia, • Brak wsparcia władz państwowych w wielu aspektach polityki samorządowej, w tym brak wsparcia finansowego w zakresie obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków, • Akty wandalizmu. • Klęski żywiołowe (szczególnie powódzie).
--	---

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

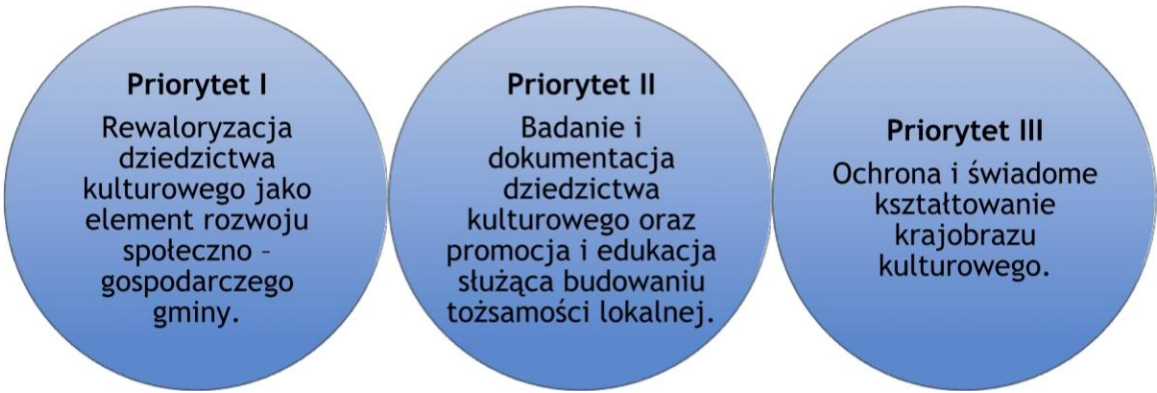
Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami z terenu Gminy. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jego dziedzictwa kulturowego, są zgodne z celami wskazanymi

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także komplementarne w stosunku do pozostałych dokumentów strategicznych, takich jak studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz strategia rozwoju gminy.

7.1. PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI

W toku analizy, określono trzy priorytety realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Niemcza. Są to:

7.2. KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI

W ramach wymienionych priorytetów w rozdziale 7.1. wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wyodrębniono poszczególne zadania.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	• Utrzymywanie w dobrym stanie obiektów zabytkowych, prowadzenie remontów oraz prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych należących do Gminy, • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków, Zabezpieczenie w budżecie gminy środków finansowych na realizowanie własnych zadań w zakresie ochrony i popularyzacji zabytków i dziedzictwa kulturowego, • Kontynuowanie przyznawania dotacji zgodnie z uchwałą w sprawie określenia zasad udzielenia dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

	• Monitoring stanu zachowania zabytków, • Współpraca z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie ratowania zaniedbanych zabytków, • Współpraca ze stowarzyszeniami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony zabytków, • Podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami (Policja, Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego).
Podejmowanie współpracy z właścicielami zabytków, które są położone na terenie gminy.	• Informowanie za pośrednictwem miejskiej strony internetowej informacji dotyczących możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, ułatwiających właścicielom i zarządcom obiektów zabytkowych terminowe i prawidłowe składanie stosownych wniosków związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, • Stosowanie zwolnień od podatku od nieruchomości w odniesieniu do budynków i gruntów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1170 z późn. zm.), • Promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (np. w postaci wyróżniania właścicieli dbających o zabytki - nagroda Burmistrza Gminy), • Informowanie właścicieli o korzyściach i możliwościach płynących z objęcia obiektów zabytkowych ochroną prawną.
Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej	
Opracowanie dokumentacji zasobów dziedzictwa kulturowego gminy oraz monitorowanie ich stanu zachowania.	• Prowadzenie aktualizacji gminnej ewidencji zabytków; • Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Niemcza, jak również gromadzenie dokumentacji archiwalnej dla zabytków już nieistniejących.
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	• Dalsze organizowanie imprez plenerowych promujących dziedzictwo kulturowe na terenie gminy Niemcza, • Organizowanie cyklicznych, tematycznych wycieczek z przewodnikiem, • Rozwijanie działalności wystawienniczej powiązanej z zabytkami Gminy i ich historią, • Popularyzacja i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowanie świadomości lokalnej, a także

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

	włączenie społeczeństwa w opiekę nad zabytkami nad zasobem dziedzictwa kulturowego, • Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych, • Kontynuowanie prowadzenia informacji turystycznej, • Wspieranie inicjatyw kulturalnych, • Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym opracowań historycznych, folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy,
Priorytet III: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego oraz specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywaniem lub realizowanym procesem inwestycyjnym	• Prowadzenie i bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków gminy Niemcza, • Zawieranie w umowach sprzedaży i dzierżawy zabytków nieruchomości warunków nakładających obowiązek prowadzenia prac konserwatorskich, • Sukcesywna zmiana obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wymagających aktualizacji w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, • Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków, • Współpraca instytucji, stowarzyszeń, sektora prywatnego na rzecz opieki nad zabytkami, • Wystąpienie do Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskami o wpis do rejestru zabytków najcenniejszych elementów dziedzictwa gminy nieobjętego ochroną na podstawie wpisu do rejestru.
Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków	• Pomoc w przygotowaniu właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania funduszy unijnych, ministerialnych i samorządowych.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Niemcza będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- instrumentów finansowych obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych, udzielanie dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- instrumentów koordynacji obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa dolnośląskiego;
- instrumentów społecznych obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi;
- instrumentów kontrolnych obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Niemcza powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Niemcza, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, został przedstawiony Radzie Miejskiej w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata burmistrz będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je radzie miejskiej oraz wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Realizacja niniejszego programu wymaga współdziałania Burmistrza Gminy Niemcza z instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi.

Ocena stopnia realizacji programu opieki nad zabytkami przeprowadzana jest przez radę gminy, która może posłużyć się poniższymi kryteriami:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach należących do gminy,
- liczba zrewitalizowanych zabytków,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków,
- liczba udzielonych dotacji na prace przy zabytkach,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych,
- liczba wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych dziedzictwu kulturowemu,
- liczba zorganizowanych festynów, obchodów i konkursów związanych z tematyką dziedzictwa kulturowego,
- liczba utworzonych atrakcji bazujących na historii bądź zabytkach miasta,
- zakres współpracy z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego,
- liczba uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które wymagały aktualizacji w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021, poz. 710 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane z następujących źródeł:

- z budżetu państwa w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- z budżetu jednostek samorządu terytorialnego: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, Gminy Niemcza,
- z funduszy Unii Europejskiej.

Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z budżetu państwa.

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach zabytkowych reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa (t. j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1384) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 110).

Wsparcie finansowe z budżetu państwa pochodzi ze środków:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych,
- Wojewody Dolnośląskiego, będących w dyspozycji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- budżetu samorządu województwa dolnośląskiego i jednostek samorządu terytorialnego,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nieobejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów),
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla założeń zieleni zabytkowej).

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Dotacja może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, lub

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego udziela dotacji na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury”. Szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r., poz. 1674).

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Aplikowanie w programach odbywa się na zasadzie konkursu, w ramach którego składa się wnioski w dwóch terminach:

I nabór –do dnia 31 października lub 30 listopada każdego roku,

II nabór –do dnia 31 marca każdego roku, o ile środki finansowe w danym programie bądź priorytecie nie zostaną wyczerpane w I naborze.

Projekty dotyczące ochrony i promocji dziedzictwa narodowego zostały zgrupowane w programie „Dziedzictwo kulturowe”, którego celem jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – OCHRONA ZABYTEKÓW - ma na celu zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowanego poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Wytyczne do programu „Ochrona Zabytków” zostały przedstawione w Załączniku do Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 września 2019 roku. Wnioski o dofinansowanie mogą składać osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. Określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to jednakże wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznej interwencji. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie podejmowanie przez nich w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu, będące wyrazem troski i dbałości o dziedzictwo.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);

3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);

4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Z budżetu państwa można ubiegać się na działania z zakresu Ochrony zabytków i opieki nad zabytkami poprzez dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań oraz na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych jednostkom należącym i nie należącym do sektora finansów publicznych).

Ministerstwo Środowiska przyznaje dotację na wydatki z zakresu wydatków bieżących i inwestycyjnych na utrzymanie Parków Narodowych oraz muzeów przyrodniczych, a także na ochronę krajobrazu kulturowego.

Środki z budżetu samorządu Województwa Dolnośląskiego

Z budżetu samorządu Województwa Dolnośląskiego wspierane są zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami zgodnie z obowiązującą Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która zobowiązuje organy administracji publicznej do współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3. ust. 3 Ustawy. Zasady przyznawania dotacji na realizację zadań publicznych określają przepisy Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 305).

W celu racjonalnego wykorzystania środków budżetu województwa na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe, wprowadzono zasady określające procedurę organizowania otwartych konkursów ofert poprzedzających przyznanie dotacji oraz zasady rozliczania (Uchwała Nr 1637/II/2004 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 sierpnia 2004 r. ze zmianami w sprawie Instrukcji postępowania w sprawie wdrażania Karty Współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku).

Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na obszarze województwa dolnośląskiego określone są uchwałą nr XXVIII/788/12 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 listopada 2012 r.

Fundusze Unijne

W ramach Funduszy Unijnych głównym źródłem finansowania był: Fundusz strukturalny i Fundusz Spójności, w ramach których realizowane były następujące programy:

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014–2020 oraz Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021-2027.

Program Infrastruktura i Środowisko wspiera przede wszystkim zabytki o dużym ponadregionalnym znaczeniu. Należą do nich w szczególności obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznane przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Maksymalna wartość kosztów całkowitych może wynosić 5 mln euro, a w przypadku obiektów znajdujących się na liście UNESCO – 10 mln euro.

Fundusz Rolny w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Priorytet 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej; Działanie 3.4 Odnowa i rozwój wsi) wspiera projekty z zakresu m.in.:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów (pełniących funkcje publiczne, społeczno- kulturalne, rekreacyjne i sportowe, służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury)
- budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych
- zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne;
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci;
- kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

W ramach Priorytetu 4. Leader Działanie 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju; W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu m.in.:

- promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego;
- renowacja zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc;
- odnawiania elewacji i dachów prywatnych budynków, ogrodzeń oraz innych obiektów charakterystycznych dla budownictwa danego regionu;
- zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia
- dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje;
- inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu
- tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej.

Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027 to nowa nazwa programu regionalnego, z którego będziemy korzystać w najbliższych latach. Polska otrzyma około 76 miliardów euro, z tego 1,673 mld euro przypada na województwo dolnośląskie, plus dodatkowe 556 mln euro z nowego Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. W tej perspektywie kilka dziedzin, takich jak ochrona środowiska, rozwój przedsiębiorczości, wzmacnianie tzw. „Europy społecznej” i zbliżenie do obywateli, jest szczególnie ważnych.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

Dofinansowane przedsięwzięcia i inwestycje muszą się wpisać w jeden z pięciu celów wspólnej polityki, czyli:

- Bardziej inteligentna Europa
- Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa
- Lepiej połączona Europa
- Europa o silniejszym wymiarze społecznym
- Europa bliżej obywateli

Program regionalny będzie finansowany z trzech funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+) oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST).

W ramach Programu będzie można ubiegać się o środki związane z Osiami priorytetowymi tj. m.in.: Środowisko, Transport, Infrastruktura społeczna, Edukacja, Rozwój Terytorialny.

Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego ze źródeł zagranicznych pozaunijnych.

Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego możliwe jest w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Fundusze norweskie i EOG są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Liechtenstein oraz Norwegię Polsce i innym państwom członkowskim Unii Europejskiej.

Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego ze środków pozarządowych.

Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony dóbr kultury obejmuje również działalność fundacji, m.in. Fundacji Polska Miedź, organizacji pożytku publicznego powołanej przez KGHM Polska Miedź S.A. w 2003 r. oraz Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Ulgi podatkowe

Formą pomocy finansowej dla właścicieli obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków jest system ulg podatkowych:

- na podstawie art. 4., ust. 1., pkt. 9., lit. c i d Ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (t. j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1813 ze zm.) zwolnione od podatku jest nabycie spadku zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca jest zaliczany do I lub II grupy spadkowej oraz gdy zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zwolnienie od podatku przysługuje też w przypadku nabycia spadku zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków;
- na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t. j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1170 ze zm.) zwalnia się od podatku od nieruchomości: budynki i grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Inne

Oprócz działań polegających na dofinansowaniu prac przy obiektach zabytkowych prowadzone są również działania mające na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami. Konkurs „Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Po raz pierwszy został zorganizowany w 1975 roku. Nadzór nad

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs, skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowi źródła finansowania zabytków, jednak warto o nim wspomnieć, bowiem jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Niemcza,

2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy Niemcza.

Gmina jest ustawowo zobligowana do opieki nad obiektami, których jest właścicielem: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji, jak i całej przestrzeni publicznej, co wpływa pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Zaleca się, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2023 - 2026 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac).

Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

W najbliższych latach władze samorządowe planują istotne dla wizerunku Gminy Niemcza zadania, zostały one ujęte w Aneksie nr 4.

Oprócz dbania o poszczególne zabytki, gmina dokonuje kompleksowych remontów ulic w granicach dawnego założenia urbanistycznego Niemczy. Stosownie bowiem do art. 3 pkt 12 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez układ urbanistyczny należy rozumieć przestrzenne założenie miejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Niemcza na lata 2023-2026

budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Gmina Niemcza planuje przeprowadzić inwestycje drogowe wraz z niezbędną infrastrukturą, zostały one wyszczególnione w Aneksie nr 4.

W tym miejscu należy stwierdzić, że dziedzictwo kulturowe stanowi niezwykle ważny element w rozwoju gminy Niemcza. Oprócz tego, że gmina Niemcza jest jedynym z najstarszych miast województwa dolnośląskiego to posiada cenne zabytki oraz bogate dziedzictwo kulturowe, które stanowi olbrzymi potencjał tego terenu.

12. ANEKSY

Aneks nr 1 Wykaz wszystkich obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Aneks nr 2 Spis obiektów ujętych gminnej ewidencji zabytków.

Aneks nr 3 Spis stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Aneks nr 4 Zaplanowane działania z zakresu opieki nad zabytkami

Aneks nr 1 Wykaz wszystkich obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Miejscowość	Obiekt, nazwa	Ulica	Nr	Nr rejestru	Data
Niemcza	kościół paraf. Niepokalanego Poczęcia NMP, d. ewangelicki św. Piotra i Pawła	Mieszka I pl.		A/5939	30.09.2014
Niemcza	kościół p.w. św. Wojciecha na cmentarzu komunalnym	Gumińska		233/A/03	14.11.2003
Niemcza	plebania	Mieszka I pl.	6	540/A/05	08.07.2005
Niemcza	zamek	Królowej Jadwigi	9	A/4433/61	29.03.1949
Niemcza	mury obronne	Słowiańska		686	10.05.1960
Niemcza	baszta Bramy Górnej	Bolesława Chrobrego	3	205/A/03	12.09.2003
Niemcza	ratusz	Rynek	10	A/4435/1370/Wł	04.06.1992
Niemcza	dom mieszkalny	Królowej Jadwigi	1	488/A/05	30.03.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Piastowska	13	A/4434/1553/Wł	25.02.1997
Niemcza	dom mieszkalny	Stary Plac	1	A/4439/1360	13.08.1965
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	5	235/A/03	13.11.2003
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	6	546/A/05	26.07.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	8	668/A/05	09.12.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	9	547/A/05	26.07.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	14	487/A/05	04.03.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	15	A/742	23.03.2006
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	16	A/4436/1361	13.08.1965
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	17	486/A/05	04.03.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	18	201/A/03	26.08.2003
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	19	199/A/03	18.08.2003
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	20	200/A/03	22.08.2003
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	24	485/A/05	04.03.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	25	484/A/05	04.03.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	31	555/A/05	26.08.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	33	A/4437/1362	13.08.1965
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	34	665/A/05	25.11.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	35 / 36	A/4438/1363	13.08.1965
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	37	236/A/03	14.11.2003
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	38	548/A/05	26.07.2005
Niemcza	dom mieszkalny	Rynek	49	503/A/05	11.04.2005
Niemcza	założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem: pałac z podjazdem, wieża ciśnień, bud. mieszk.-gosp., park, sad, folwark, ogród (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	pałac			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	wieża ciśnień w zespole pałacowo-parkowym (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	budynek mieszkalno-gospodarczy (stajnia, spichlerz, oficyna dworska) (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000

Niemcza	budynek mieszkalno-gospodarczy (oficyna mieszkalna i obora) (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	teren parku (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	teren sadu (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	teren folwarku (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	teren ogrodu (Piotrkówek)			12/A/00/1-8	31.03.2000
Niemcza	arboretum (Wojślawice)			A/4593/960/Wł	01.07.1983
Gilów	kościół paraf. p.w. św. Jadwigi			A/1687/886	30.06.1961
Gilów	pałac			A/4143/1356	13.08.1965
Gilów	park			A/4144/840/Wł	18.09.1981
Gola Dzierżoniowska	zespół dworsko-folwarczny z parkiem			A/4172/842/Wł	18.09.1981
Gola Dzierżoniowska	dwór		21	A/4171/459	06.06.1957
Gola Dzierżoniowska	park			A/4172/842/Wł	18.09.1981
Kietlin	pałac		28	A/5907/467	06.06.1957
Kietlin	park			A/4233/751/Wł	08.11.1980
Ligota Mała	park			A/4399/966/Wł	30.09.1983
Przerzeczyn-Zdrój	kościół paraf. p.w. NMP Królowej Polski			A/1689/892	30.06.1961
Przerzeczyn-Zdrój	kaplica, ob. wozownia, ul. Zdrojowa			A/4480/893	30.06.1961
Przerzeczyn-Zdrój	pałac			A/4481/902/Wł	25.06.1982
Przerzeczyn-Zdrój	park			A/4482/901/Wł	25.06.1982
Wilków Wielki	kościół fil. p.w. N Serca Pana Jezusa			A/4600/1369	13.08.1965
Wilków Wielki	dwór			A/5909/466	06.06.1957
Wilków Wielki	park			A/4592/841/Wł	08.09.1981

Miejscowość	Nr stanowiska	Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr rejestru	Data
Gilów	1	88-26	32	218/216/Arch/1966	1966-07
Ligota Mała	2	89-26	11	Arch/686/73	1973-11
Ligota Mała	1	89-26	10	Arch/685/73	1973-11
Niemcza	5	88-26	8	221/569/Arch/1971	1971-08
Niemcza	4	88-26	7	220/580/Arch/1971	1971-12
Niemcza	1	88-26	5	219/118/Arch/1965	1965-05
Niemcza	35	88-27	149	223/636/Arch/1972	1972-06
Nowa Wieś Niemczańska	1	88-26	26	222/714/Arch/1974	1974-02
Podlesie	24	89-27	207	226/Arch/679/1973	1973-11
Podlesie	4	88-27	170	225/Arch/676/1973	1973-11
Podlesie	3	89-27	214	224/Arch/678/1973	1973-11
Przerzeczyn-Zdrój	3	89-26	1	228/Arch/665/1973	1973-06
Przerzeczyn-Zdrój	5	89-26	2	230/Arch/663/1973	1973-06
Przerzeczyn-Zdrój	7	89-26	4	232/245/Arch/1966	1966-12
Przerzeczyn-Zdrój	6	89-26	3	231/Arch/666/1973	1973-06
Przerzeczyn-Zdrój	2	89-27	206	227/Arch/677/1973	1973-11
Przerzeczyn-Zdrój	4	88-26	30	229/Arch/664/1973	1973-06

Wilków Wielki	14	87-27	198	237/Arch/691/1973	1973-11
Wilków Wielki	13	87-27	197	236/Arch/690/1973	1973-11
Wilków Wielki	12	87-27	196	236/Arch/690/1973	1973-11
Wilków Wielki	11	87-27	195	235/Arch/693/1973	1973-11
Wilków Wielki	9	87-27	193	235/Arch/693/1973	1973-11
Wilków Wielki	7	87-27	191	234/Arch/692/1973	1973-11
Wilków Wielki	6	87-27	190	233/Arch/689/1973	1973-11

Aneks nr 2 Spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Miejscowość	Rodzaj obiektu	Obiekt, nazwa	Ulica	Nr
Niemcza	kościół	kościół paraf. Niepokalanego Poczęcia NMP, d. ewangelicki św. Piotra i Pawła	Mieszka I pl.	
Niemcza	kościół	kościół p.w. św. Wojciecha na cmentarzu komunalnym	Gumińska	
Niemcza	kaplica	kaplica grobowa Rodziny Prittwitz na cmentarzu komunalnym	Gumińska	
Niemcza	kaplica	kaplica grobowa na cmentarzu komunalnym	Gumińska	
Niemcza	cmentarz	cmentarz komunalny	Gumińska	
Niemcza	plebania	plebania	Mieszka I pl.	6
Niemcza	klasztor	klasztor Sióstr Opatrzności Bożej	Przedszkolna	5
Niemcza	zamek	zamek	Królowej Jadwigi	9
Niemcza	mury obronne	mury obronne	Słowińska	
Niemcza	mury obronne	Brama Dolna	Piastowska	
Niemcza	mury obronne	gardziel Bramy Górnej	Bolesława Chrobrego	
Niemcza	mury obronne	baszta Bramy Górnej	Bolesława Chrobrego	3
Niemcza	ratusz	ratusz	Rynek	10
Niemcza	publiczne	pocztą	Kolejowa	7
Niemcza	publiczne	Dom Opieki Społecznej	Kolejowa	14 / 16
Niemcza	szkoła	szkoła	Bolesława Chrobrego	25
Niemcza	publiczne	hotel	Strzelińska	8
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Batalionów Chłopskich	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Batalionów Chłopskich	11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	12
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	14
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	15
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	16
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	17
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	18
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	19
Niemcza	dom mieszkalny	willa, ob. przedszkole	Bolesława Chrobrego	21
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	21a
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	29
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Gumińska	3
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy, ob. Dom mieszkalny	Gumińska	3a
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Gumińska	13
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy	Gumińska	13
Niemcza	inne	założenie folwarczne	Gumińska	15
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Gumińska	15
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy ob.. dom mieszkalny	Gumińska	15a
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy /str.zach./	Gumińska	15
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy /str.wsch./	Gumińska	15
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Młyńska	8
Niemcza	dworzec	stacja kolejowa ob.dom mieszkalny	Lipowa	5
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Królowej Jadwigi	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	2

Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	4
Niemcza	inne	piekarnia, ob. dom mieszkalny	Piastowska	5
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	6
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	7
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	7a
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	8
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	9
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	10
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	12
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	13
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	14
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	15
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Piastowska	17
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	4
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	5
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	6
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	7
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	8
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	9
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	10
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Południowa	12
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Polna	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Polna	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Polna	4
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Polna	7
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Przedszkolna	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Przemysłowa	4
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowackiego	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowackiego	5
Niemcza	przemysłowy	budynek przemysłowy	Słowackiego	6
Niemcza	przemysłowy	budynek przemysłowy	Słowackiego	8 i 10
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowackiego	11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowackiego	14
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowackiego	15 i 13
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Stary Plac	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Strzebińska	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kolejowa	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Batalionów Chłopskich	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kolejowa	4
Niemcza	szkoła	zespół szkół zawodowych, ob. Dom mieszkalny	Kolejowa	5
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kolejowa	6
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kolejowa	8

Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kolejowa	18
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Królowej Jadwigi	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	4
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	5
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	6
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	7
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	8
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	9
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	13
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	14
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	15
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	16
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	17
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	18
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	19
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	20
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	22
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	24
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	25
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	26
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	29
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	30
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	31
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny, d. hotel Schwarzer Bar	Rynek	32
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	33
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	34
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	35 / 36
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	37
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	38
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	39
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	40
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	48
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	49
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	50
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Rynek	51
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowiańska	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowiańska	9, 10, 11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowiańska	13
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowiańska	17
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Słowiańska	19
Niemcza	młyn	d. młyn	Sienkiewicza	11
Niemcza	inne	d. strzelnica	Strzebińska	9
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kolejowa	1
Niemcza	publiczne	d. zakład weterynarii	Wiejska	3
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	1
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	2
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	3

Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	6
Niemcza	inne	d. kuźnia ob. Budynek gospodarczy	Wrocławska	7
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	9
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	11
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	18
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	19
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	20
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Wrocławska	21
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy, ob.dom mieszkalny	Wrocławska	21
Niemcza	dwór	dwór (Gumin)		9
Niemcza	oficyna	budynek mieszkalno-gospodarczy (Gumin)		9
Niemcza	gospodarczy	budynek gospodarczy (Gumin)		9
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny (Jasinek)		4
Niemcza	dom mieszkalny	dom mieszkalny (Jasinek)		6
Niemcza	zespół	założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem: pałac z podjazdem, wieża ciśnień, bud. mieszk.-gosp., park, sad, folwark, ogród (Piotrkówek)		
Niemcza	pałac	pałac		
Niemcza	inne	wieża ciśnień w zespole pałacowo-parkowym (Piotrkówek)		
Niemcza	oficyna	budynek mieszkalno-gospodarczy (stajnia, spichlerz, oficyna dworska) (Piotrkówek)		
Niemcza	oficyna	budynek mieszkalno-gospodarczy (oficyna mieszkalna i obora) (Piotrkówek)		
Niemcza	park	teren parku (Piotrkówek)		
Niemcza	park	teren sadu (Piotrkówek)		
Niemcza	park	teren folwarku (Piotrkówek)		
Niemcza	park	teren ogrodu (Piotrkówek)		
Niemcza	dwór	dwór (Stasin)		3
Niemcza	park	arboretum (Wojślawice)		
Niemcza	dworzec	dworzec kolejowy	Kolejowa	
Niemcza	przemysłowy	budynek słodowni	Wrocławska	34
Niemcza	przemysłowy	hala fabryczna	Kolejowa	9
Niemcza	przemysłowy	budynek stacji elektroenergetycznej	Wrocławska	
Niemcza	publiczne	zajazd	Wrocławska	38
Niemcza	dom mieszkalny	szkoła, ob. Dom mieszkalny	Królowej Jadwigi	8
Chwałęcín	dom mieszkalny	dom mieszkalny		6
Chwałęcín	dom mieszkalny	dom mieszkalny		10
Chwałęcín	gospodarczy	budynek gospodarczy z oborą w zespole		10
Gilów	zespół	zespół kościelny		
Gilów	kościół	kościół paraf. p.w. św. Jadwigi		
Gilów	mur	mur ogrodzenia kościoła		
Gilów	brama	brama przy kościele parafialnym		
Gilów	cmentarz	cmentarz przykościelny		42
Gilów	cmentarz	cmentarz parafialny		42

Gilów	cmentarz	cmentarz ewangelicki	działka nr 103	
Gilów	plebania	plebania		42
Gilów	kościół	kościół pomoc. p.w. NSPJ		
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny przy kościele pomoc.		47
Gilów	zespół	zespół pałacowo-parkowy		
Gilów	pałac	pałac		
Gilów	gospodarczy	stajnia w zespole pałacowym		
Gilów	park	park		
Gilów	szkoła	szkoła, ob. Biblioteka		55
Gilów	publiczne	dom ludowy, ob. budynek mieszkalno-usługowy		43
Gilów	publiczne	dom ludowy, ob. dom mieszkalny		80
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		8
Gilów	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		8
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		15
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		20
Gilów	altana	altana przy domu		20
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		23
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		24
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		29
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		32
Gilów	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		32
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		39
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		41
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		45
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		46
Gilów	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		46
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		48
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		53
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		63
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		72
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		74
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		75
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		82
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		86
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		89
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		90
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		92
Gilów	dom mieszkalny	dom mieszkalny		98
Gilów	gospodarczy	stodoła z bramą przejazdową w zespole		98
Gilów	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		98
Gola Dzierżoniowska	zespół	zespół dworsko-folwarczny z parkiem		
Gola Dzierżoniowska	dwór	dwór		21
Gola Dzierżoniowska	mur	mur z bramą w zespole dworskim		
Gola Dzierżoniowska	park	park		
Kietlin	zespół	zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem		
Kietlin	pałac	pałac		28

Kietlin	oficyna pałacowa	oficyna mieszkalna w zespole pałacowym		28c
Kietlin	gospodarczy	stajnia w zespole pałacowym		
Kietlin	gospodarczy	obora w zespole pałacowym		
Kietlin	gospodarczy	stodoła w zespole pałacowym		
Kietlin	gospodarczy	spichlerz w zespole pałacowym		
Kietlin	gospodarczy	budynek gospodarczy, ob. dom mieszkalny w zespole pałacowym		28b
Kietlin	dom mieszkalny	dom mieszkalny w parku pałacowym		28a
Kietlin	park	park		
Kietlin	dom mieszkalny	dom mieszkalny		9
Ligota Mała	młyn	młyn, ob. dom mieszkalny		13
Ligota Mała	park	park		
Nowa Wieś	park	park dworski		
Nowa Wieś	dom mieszkalny	dom mieszkalny		21
Nowa Wieś	dom mieszkalny	dom mieszkalny		24
Nowa Wieś	dom mieszkalny	dom mieszkalny		29
Podlesie	zespół	zespół dworski		
Podlesie	dwór	dwór, ob. dom mieszkalny		3
Podlesie	gospodarczy	stajnia w zespole dworskim		3
Podlesie	gospodarczy	stodoła w zespole dworskim		3
Podlesie	dom mieszkalny	dom mieszkalny		12
Podlesie	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		12
Podlesie	dom mieszkalny	dom mieszkalny		13
Podlesie	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		13
Podlesie	dom mieszkalny	dom mieszkalny		15
Podlesie	dom mieszkalny	dom mieszkalny		23
Podlesie	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole		23
Przerzeczyn Zdrój	zespół	zespół kościelny		
Przerzeczyn Zdrój	kościół	kościół paraf. p.w. NMP Królowej Polski		
Przerzeczyn Zdrój	cmentarz	cmentarz przykościelny		
Przerzeczyn Zdrój	kaplica	mauzoleum I na cmentarzu przykościelnym		
Przerzeczyn Zdrój	kaplica	mauzoleum II na cmentarzu przykościelnym		
Przerzeczyn Zdrój	kaplica	mauzoleum III rodz. Bissing na cmentarzu przykościelnym		
Przerzeczyn Zdrój	mur	mur ogrodzenia kościoła		
Przerzeczyn Zdrój	brama	brama w zespole kościoła		
Przerzeczyn Zdrój	kaplica	kaplica, ob. wozownia, ul. Zdrojowa		
Przerzeczyn Zdrój	zespół	zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem		
Przerzeczyn Zdrój	pałac	pałac		
Przerzeczyn Zdrój	gospodarczy	stodoła w zespole pałacowym		
Przerzeczyn Zdrój	gospodarczy	spichlerz w zespole pałacowym		
Przerzeczyn Zdrój	mur	brama i mur w zespole pałacowym		
Przerzeczyn Zdrój	park	park		
Przerzeczyn Zdrój	publiczne	sanatorium "B"	Zdrojowa	29
Przerzeczyn Zdrój	publiczne	Zakład Przyrodolecznicy	Zdrojowa	31
Przerzeczyn Zdrój	szkoła	szkoła	Zdrojowa	14
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Batalionów Chłopskich	3
Przerzeczyn Zdrój	gospodarczy	stodoła	Batalionów Chłopskich	3
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Batalionów Chłopskich	4

Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Batalionów Chłopskich	7
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kwiatowa	7
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Kwiatowa	14
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Niemczańska	4
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	willa	Niemczańska	5
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Niemczańska	7
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Niemczańska	13
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Okrężna	1b
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Sportowa	1
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Zdrojowa	1
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Zdrojowa	19
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Zdrojowa	21
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny	Zdrojowa	24
Przerzeczyn Zdrój	dom mieszkalny	dom mieszkalny, ob. plebania	Zdrojowa	26
Przerzeczyn Zdrój	gospodarczy	budynek gospodarczy w zespole	Zdrojowa	26
Przerzeczyn Zdrój	dworzec	dworzec kolejowy	Niemczańska	1
Ruszkowice	dom mieszkalny	dom mieszkalny		4
Ruszkowice	park	park dworski		
Wilków Wielki	zespół	zespół kościelny		
Wilków Wielki	kościół	kościół fil. p.w. N Serca Pana Jezusa		
Wilków Wielki	kaplica	kaplica na cmentarzu przykościelnym		
Wilków Wielki	mur	mur ogrodzenia kościoła		
Wilków Wielki	zespół	zespół dworsko-parkowy z folwarkiem		
Wilków Wielki	dwór	dwór		
Wilków Wielki	gospodarczy	stajnie w zespole dworskim		
Wilków Wielki	gospodarczy	obora w zespole dworskim		
Wilków Wielki	gospodarczy	stodoła w zespole dworskim		
Wilków Wielki	gospodarczy	spichlerz w zespole dworskim		
Wilków Wielki	park	park		
Wilków Wielki	szkoła	szkoła, ob. dom mieszkalny		26
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		5
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny, ob. plebania		10
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		13
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		16
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		22
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		25
Wilków Wielki	gospodarczy	stodoła w zespole		25
Wilków Wielki	dom mieszkalny	willa		32
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		38
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		39
Wilków Wielki	wieża	wieża w zespole		39
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		51
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		59
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		60
Wilków Wielki	dom mieszkalny	dom mieszkalny		63
Wilków Wielki	młyn	młyn, ob. dom mieszkalny		22
Wilków Wielki	komin cegielni	komin cegielni		

Wykaz obszarów zabytkowych

Miejscowość	Wykaz obszarów zabytkowych
Chwałęcín	historyczny układ ruralistyczny
Gilów	historyczny układ ruralistyczny
Gola Dzierżoníowska	historyczny układ ruralistyczny
Kietlin	historyczny układ ruralistyczny
Ligóta Mała	historyczny układ ruralistyczny
Nowa Wieś Niemczańska	historyczny układ ruralistyczny
Podlesie	historyczny układ ruralistyczny
Przerzeczn-Zdrój	historyczny układ ruralistyczny
Ruszkowice	historyczny układ ruralistyczny
Wilków Wielki	historyczny układ ruralistyczny
Niemcza	historyczny układ urbanistyczny-ośrodek historyczny miasta wraz z zamkiem i zachowanymi murami obronnymi, wpisany do rejestru zabytków pod numerem 359 decyzją z dnia 25.11.1956 r.
Niemcza	historyczny układ urbanistyczny przedmieść wokół średniowiecznego ośrodka miejskiego (m.in. rejony ulic Gumińskiej i Chrobrego)
Niemcza	historyczny układ ruralistyczny-wieś Stasin
Niemcza	historyczny układ ruralistyczny-wieś Wojsławice
Niemcza	historyczny układ ruralistyczny-wieś Jasinek
Niemcza	historyczny układ ruralistyczny-wieś Piotrkówek
Niemcza	historyczny układ ruralistyczny-wieś Gumin

ANEKS nr 3 Spis stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Nr obszaru	nr stanowiska	Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja obiektu	Kultura	Chronologia
CHWAŁĘCIN					
87-27	180	1	CMENTARZYSKO ?	UNIETYCKA	EP.BRĄZU I
87-27	181	2	CMENTARZYSKO	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
87-27	182	3	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
87-27	183	4	OSADA		PRADZIEJE
GILÓW					
88-26	32	1	GRODZISKO		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE IX-X
88-26	33	2	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU V
88-26	47	3	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
88-26	48	4	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	53	5	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT-EP.BRĄZU
GOLA DZIERŻONIOWSKA					
88-26	34	1	ZNALEZISKO LUŻNE		NEOLIT
88-26	50	2	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
88-26	51	3	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
88-26	54	4	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT-EP.BRĄZU
KIETLIN					
87-26	4	1	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.BRĄZU
87-26	5	2	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.BRĄZU
87-26	6	3	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU IV-V

87-26	7	4	ZNALEZISKO LUŻNE		NEOLIT
88-26	52	5	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
87-26	8	6	OSADA	PRZEWORSKA	OWL FAZA D
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
87-26	9	7	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
LIGOTA MAŁA					
89-26	10	1	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU IV-V
			OSADA		OWR PÓŹNY
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE XI-XIII
			OSADA		ŚREDNIOWIECZE
89-26	11	2	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
			OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
			OSADA	PRZEWORSKA	OWR FAZA C2-C3
			OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA MŁODSZA
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
89-26	12	3	CMENTARZYSKO		NIEOKREŚLONA
89-26	13	4	CMENTARZYSKO		NIEOKREŚLONA
NIEMCZA					
88-26	5	1	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			OSADA OBRONNA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU III-HALSZTAT C
			OSADA	PRZEWORSKA	OWR
			GRODZISKO		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VIII- XIII
88-26	6	2	GRODZISKO		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE IX-XIII
88-27	129	3	OSADA		NEOLIT
			OSADA		OWR
			OSADA		OWL VI?, V?
			OSADA		ŚREDNIOWIECZE
88-26	7	4	OSADA	KCWR	NEOLIT
			OSADA	KCWK	NEOLIT
			OSADA	LENDZIELSKA	NEOLIT

88-26	8	5	CMENTARZYSKO SZKIELETOWE		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE XI-XII
88-26	9	6	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
88-26	10	7	CMENTARZYSKO SZKIELETOWE		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VII?- VIII
			OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VII?- VIII
88-26	11	8	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU V-HALSZTAT
88-26	12	9	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VIII- XII
88-26	13	10	OSADA		OWR
88-26	14	11	SKARB		ON 1 POŁ.XVII
88-26	15	12	CMENTARZYSKO SZKIELETOWE		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VIII-IX
88-26	16	13	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE?
88-26	17	14	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	18	15	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	130	16	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE?
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	131	17	ŚLAD OSADNICTWA		NIEOKREŚLONA
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	132	18	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	133	19	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	134	20	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE

			OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	135	21	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			OSADA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	136	22	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
88-27	137	23	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	138	24	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	139	25	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			NIEOKREŚLONA		NIEOKREŚLONA
88-27	140	26	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE X-XI
88-27	141	27	OSADA?		EP.BRAZU
88-27	142	28	OSADA?		NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	143	29	OSADA?		OWR
88-27	144	30	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
			ŚLAD OSADNICTWA		EP.BRAZU
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	145	31	ŚLAD OSADNICTWA	KCWR	NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
88-27	146	32	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	147	33	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
88-27	148	34	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
88-27	149	35	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR PÓŻNY

88-27	150	36	OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
			OSADA		OWR
			OSADA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	151	37	ŚLAD OSADNICTWA		NIEOKREŚLONA
88-27	152	38	ŚLAD OSADNICTWA	KCWR	NEOLIT
88-27	153	39	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	154	40	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
88-27	155	41	ŚLAD OSADNICTWA	KPL?	NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE X-XI
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	156	42	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	157	43	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	158	44	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	159	45	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	160	46	OSADA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	161	47	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
88-27	163	48	OSADA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	164	49	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE

88-27	165	50	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	166	51	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	167	52	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	168	53	OSADA?		NEOLIT
88-26	19	54	OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	20	55	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.BRĄZU?
88-26	37	56	OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	38	57	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
88-26	39	58	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
88-26	40	59	OSADA	KPL?	NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	41	60	OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	42	61	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE XI-XIII
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	43	62	OSADA	PRZEWORSKA	OWL FAZA D
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	44	63	OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE XII- XIII
88-26	45	64	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	21	65	OSADA		OWL V
88-26	22	66	ZNALEZISKO LUŻNE		NEOLIT
88-26	23	67	ZNALEZISKO LUŻNE		NEOLIT

88-26	24	68	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.KAMIENIA/EP.BRĄZ U I
88-26	25	69	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.KAMIENIA/EP.BRĄZ U I
88-26	46	70	OSADA	PRZEWORSKA	OWL FAZA D
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	1	71	GRODZISKO STOŻKOWATE		ŚREDNIOWIECZE
88-26	2	72	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.KAMIENIA/EP.BRĄZ U I
88-26	3	73	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE		EP.KAMIENIA/EP.BRĄZ U I
88-26	4	74	CMENTARZYSKO		LATEN V-IV PNE
88-26	35	75	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU III-HALSZTAT
			ŚLAD OSADNICTWA	PRZEWORSKA	OWL FAZA D
88-26	36	76	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
NOWA WIEŚ NIEMCZAŃSKA					
88-26	26	1	OSADA		OWR PÓŹNY
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
89-26	31	2	NIEOKREŚLONA		NIEOKREŚLONA
88-26	27	3	OSADA		OWR
88-26	28	4	OSADA		EP.BRĄZU
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE XI-XIII
88-26	29	5	OSADA	PRZEWORSKA	OWR
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
NOWINY					
88-27	162	48	ŚLAD OSADNICTWA	KPL	NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
PODLESIE					

89-27	208	1	CMENTARZYSKO SZKIELETOWE		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	169	2	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
			ŚLAD OSADNICTWA		NIEOKREŚLONA
89-27	214	3	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU-HALSZTAT
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA MŁODSZA
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	170	4	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			OSADA	ŁUŻYCKA?	NIEOKREŚLONA
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR?
			OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
89-27	209	5	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA/EP.BRAZ U I
89-27	212	6	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
89-27	211	7	OSADA	KCWR FAZA PÓŹNA	NEOLIT STARSZY
88-27	171	8	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	172	9	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
			PUNKT OSADNICZY		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE XII- XIII
88-27	173	10	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			PUNKT OSADNICZY		ŚREDNIOWIECZE
88-27	174	11	ŚLAD OSADNICTWA	KCWR	NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	175	12	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT

			ŚLAD OSADNICTWA		OWR
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	176	13	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	177	14	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
88-27	178	15	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	179	16	ŚLAD OSADNICTWA	KCWR	NEOLIT
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	180	17	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
89-27	210	18	OSADA?		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
89-27	213	19	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
89-27	215	20	ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA?	EP.BRĄZU-HALSZTAT
89-27	222	21	NIEOKREŚLONA		NEOLIT
89-27	223	22	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
89-27	224	23	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
89-27	207	24	ŚLAD OSADNICTWA		pradzieje
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII- XIV
89-27	225	25	NIEOKREŚLONA		NEOLIT
			NIEOKREŚLONA		ŚREDNIOWIECZE
			NIEOKREŚLONA		NIEOKREŚLONA
89-27	226	26	ŚLAD OSADNICTWA		EP.BRĄZU

89-27	227	27	NIEOKREŚLONA		EP.BRAŻU
89-27	228	28	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
PRZERZECZYN-ZDRÓJ					
89-27	206	2	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRAŻU-HALSZTAT
			OSADA		OWR
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
89-26	1	3	OSADA	PRZEWORSKA	OWR-OWL III-IV
			OSADA		OWL V-VI
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
88-26	30	4	OSADA	PRZEWORSKA	OWR PÓŻNY
89-26	2	5	OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
89-26	3	6	OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
89-26	4	7	GRODZISKO		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII- XIV
89-26	5	8	ZNALEZISKO LUŻNE		NEOLIT
89-26	6	9	NIEOKREŚLONA		EP.BRAŻU
89-26	7	10	SKARB		OWR
89-26	8	11	ZNALEZISKO LUŻNE		NEOLIT
89-26	9	12	ZNALEZISKO LUŻNE	KCWR	NEOLIT
89-26	32	13	OSADA	PRZEWORSKA	OWR-OWL III-IV
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
89-26	33	14	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
89-26	34	15	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
89-26	40	16	OSADA	KAK	NEOLIT
			OSADA?		PRADZIEJE
			OSADA?		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE

89-26	41	17	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
89-26	42	18	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
89-26	43	19	DREWNIANE UMOCNIENIA BRODU		ON XVI-XVII
89-26	44	20	OSADA	LENDZIELSKA	NEOLIT
			OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
89-26	45	21	OSADA		NEOLIT
			OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
89-26	46	22	OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE

WILKÓW WIELKI

87-27	185	1	CMENTARZYSKO ?	PRZEWORSKA	OWR
87-27	186	2	SKARB	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU?
87-27	187	3	ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU IV-V
87-27	188	4	ŚLAD OSADNICTWA		EP.BRĄZU?
87-27	189	5	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
87-27	190	6	OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
			ŚLAD OSADNICTWA	PRZEWORSKA	OWR PÓŻNY
			OSADA		NEOLIT
87-27	191	7	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRĄZU IV-V
			OSADA	PRZEWORSKA	OWR PÓŻNY
			OSADA		ŚREDNIOWIECZE
87-27	192	8	OSADA	KPL	NEOLIT
			OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
87-27	193	9	OSADA	ŁUŻYCKA	HALSZTAT?
87-27	194	10	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
87-27	195	11	ŚLAD OSADNICTWA	KCWR?	NEOLIT
			OSADA		PRADZIEJE
87-27	196	12	OSADA		PRADZIEJE

			OSADA		ŚREDNIOWIECZE
87-27	197	13	OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
			OSADA	PRZEWORSKA	OWR Wczesny
			NIEOKREŚLONA		PRADZIEJE
87-27	198	14	ŚLAD OSADNICTWA	KCWR	NEOLIT
			OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
87-27	199	15	OSADA	PRZEWORSKA	OWR Późny-OWL
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
87-27	200	16	OSADA	ŁUŻYCKA	NIEOKREŚLONA
			OSADA	PRZEWORSKA	OWR Późny-OWL
			NIEOKREŚLONA		PRADZIEJE
87-27	201	17	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU
			ŚLAD OSADNICTWA	PRZEWORSKA ?	OWR Późny?
			NIEOKREŚLONA		PRADZIEJE
			OSADA		ŚREDNIOWIECZE
87-27	184	18	ŚLAD OSADNICTWA		EP.BRAZU?
88-27	125	19	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
			ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	126	20	ŚLAD OSADNICTWA		ŚREDNIOWIECZE
88-27	127	21	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
88-27	128	22	ŚLAD OSADNICTWA		NIEOKREŚLONA

Obszary ochrony archeologicznej

Miejscowość	Obszary ochrony archeologicznej	Nr obszaru
Chwałęcín	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska	87-27
Gilów	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska w tym ochrony archeologicznej obszaru przykościelnego	88-26
Gilów	obszar ochrony archeologicznej grodziska	88-26
Gola Dzierżoniowska	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska, w tym ochrony archeologicznej założenia dworskiego	88-26

Kietlin	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska	87-26 88-26
Ligota Mała	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska	89-26
Nowa Wieś Niemczańska	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska	88-26 89-26
Podlesie	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska	88-27 89-27
Przerzeczyn-Zdrój	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska, w tym ochrony archeologicznej grodziska i obszaru przy kościele	89-26 89-27
Wilków Wielki	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska w tym ochrony archeologicznej obszaru dworskiego	87-27 88-27
Niemcza	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznego założenia miejskiego w tym ochrony archeologicznej obszarów przy murach miejskich i fosy, zamku, grodzisk	88-26 88-27
Niemcza	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznego założenia miejskiego w tym ochrony archeologicznej starych szlaków handlowych	88-26 88-27
Niemcza	obszar obserwacji archeologicznej dla nowożytnego siedliska wsi o genezie średniowiecznej w obszarze dawnej wsi Wojstawice	88-27
Niemcza	obszar obserwacji archeologicznej dla nowożytnego siedliska wsi o genezie średniowiecznej w obszarze dawnej wsi Piotrkówek	88-27
Niemcza	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska w obszarze dawnej wsi Gumin	88-26
Niemcza	obszar obserwacji archeologicznej dla średniowiecznej wsi w granicach nowożytnego siedliska, w tym ochrony archeologicznej grodziska w obszarze dawnej wsi Mieczniki	88-26

Aneks nr 4 Zaplanowane działania z zakresu opieki nad zabytkami

Lp.	Nazwa projektu	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Okres realizacji	Szacunkowa wartość	Możliwe źródło finansowania
Zaplanowane zadania ważne dla wizerunku Gminy Niemcza:					
1.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 4 w Niemczy	2023 -2026	302 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
2.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 6 w Niemczy	2023 -2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
3.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 7 w Niemczy	2023 -2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
4.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 8 w Niemczy	2023 -2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
5.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 40w Niemczy	2023 -2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne

6.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 15 w Niemczy	2023 -2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
7.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 17 w Niemczy	2023 -2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
8.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 30 w Niemczy	2023 -2026	220 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
9.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 31 w Niemczy	2023 -2026	220 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
10.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 33 w Niemczy	2023 -2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
11.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 35 w Niemczy	2023 -2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
12.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 36 w Niemczy	2023 -2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne

13.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota mieszkaniowa Ul. Rynek 38 w Niemczy	2023-2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
14.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota mieszkaniowa Ul. Rynek 39 w	2023-2026	250 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
15.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 48 w Niemczy	2023-2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
16.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 49 w Niemczy	2023 -2026	250 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
17.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 50 w Niemczy	2023 -2026	180 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
18.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Rynek 51 w Niemczy	2023 -2026	200 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
19.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Słowiańska 3 w Niemczy	2023 -2026	250 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne

20.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Słowiańska 9-11 w Niemczy	2023 -2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
21.	Remont kaplicy przy ul. Gumińskiej w Niemczy	Gmina Niemcza	2023-2026	250 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków,
22.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota mieszkaniowa ul. Wrocławska 1 w Niemczy	2023-2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
23.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota mieszkaniowa ul. Wrocławska 3 w Niemczy	2023-2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne
24.	Remont elewacji kamienicy mieszkalnej	Wspólnota mieszkaniowa ul. Wrocławska 18 w Niemczy	2023-2026	300 000,00 zł	Środki gminne i rządowe, dofinansowanie Konserwator Zabytków, środki własne

Pozostałe zadania:

1.	Przebudowa dróg gminnych nr 117423D (ul. Piastowska), 117412D (ul. Królowej Jadwigi) oraz 1174332D (Rynek) w Niemczy
2.	Przebudowa drogi gminnej nr 117403D – ul. B. Chrobrego od Rynku do skrzyżowania z ul. Strzebińską w Niemczy
3.	Przebudowa dróg – ul. Kilińskiego 117410D, ul. Południowej 117429D, ul. Jasnej 117409D w Niemczy
4.	Budowa sieci wodociągowej z Goli Dzierżoniowskiej do Niemczy

5.	Przebudowa przestrzeni Rynku w Niemczy - etap I
6.	"Rewitalizacja Parku Zamkowego im. Pary Prezydenckiej Marii i Lecha Kaczyńskich"
7.	PRZEBUDOWA DROGI GMINNEJ NR 117520D - UL. KWIATOWA W NIEMCZY,
8.	„Przebudowa drogi gminnej nr 117501D z Kietlina do Wilkowa Wielkiego”.